

ŽENSKE, MIR IN VARNOST

AKCIJSKI NAČRT REPUBLIKE SLOVENIJE

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	3
UVOD	5
IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO NOVEGA NACIONALNEGA AKCIJSKEGA NAČRTA	6
NACIONALNE PRAVNE PODLAGE IN STRATEŠKI DOKUMENTI	8
MEDNARODNE PRAVNE PODLAGE IN STRATEŠKI DOKUMENTI.....	11
CILJI IN PODROČJA DELOVANJA.....	13
PREDSTAVITEV PODROČIJ DELOVANJA.....	16
MODALITETE SPREMLJANJA IZVAJANJA IN POROČANJA O IZVAJANJU	25
PRILOGA 1: MATRIKA AKTIVNOSTI ZA IZVAJANJE AKCIJSKEGA NAČRTA	27
PRILOGA 2: PREGLED RESOLUCIJ IN PREDSEDNIŠKIH IZJAV VS OZN O ŽENSKAH, MIRU IN VARNOSTI	30

SEZNAM KRATIC

EU	Evropska unija
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MDP	Ministrstvo za digitalno preobrazbo
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MKRR	Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj
MNVP	Ministrstvo za naravne vire in prostor
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MO	Ministrstvo za obrambo
MOM	mednarodne operacije in misije
MOPE	Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo
MP	Ministrstvo za pravosodje
MRSHP	mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč
MVI	Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
MVZI	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZEZ	Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
ReMRSHP	Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči
ReNPPZK24–28	Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete 2024–2028
ReNPVNDN24–30	Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2024 do 2030
ReSNV-2	Resolucija o strategiji nacionalne varnosti
ReNPEMŽM	Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških
RS	Republika Slovenija

SV	Slovenska vojska
SZO	Svetovna zdravstvena organizacija
UOIM	Urad Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov
URSIV	Urad Vlade RS za informacijsko varnost
URSZR	Uprava RS za zaščito in reševanje
VS OZN	Varnostni svet Organizacije združenih narodov
ZRP	zaščita, reševanje in pomoč

UVOD

Pekinska deklaracija in izhodišča za ukrepanje, sprejeti leta 1995 na Četrti svetovni konferenci za ženske v Pekingu, predstavljajo prvi poskus priznanja nesorazmernega vpliva oboroženih spopadov na ženske in deklice ter vloge in pomena žensk v kontekstu miru in varnosti. Priprava posebnega poglavja o ženskah in oboroženih spopadih je takrat izšla iz močne ozaveščenosti o negativnem vplivu vojne na ženske, predvsem zaradi široke uporabe spolnega nasilja kot orožja zoper civilistke v oboroženih spopadih v Bosni in Hercegovini, Zahodni Afriki in Ruandi, pa tudi zaradi resnih ovir, s katerimi so se soočale ženske pri poskusih vključevanja v mirovne pogovore ter v pokonfliktno izgradnjo in obnovo. Uspešen skupni poziv ženskih skupin in posameznic julija 1999 za enako in aktivno vlogo žensk pri razvoju in izvajanju Pakta stabilnosti za jugovzhodno Evropo predstavlja enega redkih prebojev pri vključevanju žensk v prizadevanja za mir, stabilnost in pokonfliktno obnovo. Od takrat je bil na podlagi analiz položaja žensk in deklic v kriznih razmerah dokazan različen vpliv oboroženih spopadov in humanitarnih kriz na ženske in deklice. Vključevanje in upoštevanje vidika spola pri načrtovanju in izvajanju nacionalnih in mednarodnih politik je zato pomembno pri izgradnji in zagotavljanju miru in varnosti.

Na podlagi Pekinske deklaracije in izhodišč za ukrepanje ter na podlagi prizadevanj civilne družbe in nekaterih držav je Varnostni svet OZN (v nadaljevanju: VS OZN) kot osrednji organ OZN za mirno razreševanje mednarodnih sporov in odpravo groženj mednarodnemu miru in varnosti začel z obravnavo te vsebine in leta 2000 tudi sprejel prelomno resolucijo 1325 (2000) o ženskah, miru in varnosti. Resolucija 1325 skupaj z nadaljnjimi devetimi resolucijami VS OZN predstavlja ogrodje Agende za ženske, mir in varnost, ki jo v grobem lahko razdelimo na dve temeljni vsebini:

- (1) prva obravnava potrebo po aktivnem in učinkovitem sodelovanju žensk v prizadevanjih za vzpostavitev in izgradnjo miru,¹
- (2) druga se osredotoča na preprečevanje in obravnavo spolnega nasilja v konfliktih.²

Pojmovanje varnosti v resoluciji VS OZN 1325 je širše od tradicionalnega razumevanja nacionalne varnosti in vključuje celovit koncept varnosti, vključno s predpostavko, da sta mir in varnost neposredno povezana z enakostjo spolov (povzetki resolucij VS OZN in predsedniških izjav o ženskah, miru in varnosti so v Prilogi 2). To potrjujejo tako korelacija med neenakostjo spolov ter ranljivostjo in nestabilnostjo držav kot raziskave o večji uspešnosti in trajnosti mirovnih sporazumov, pri katerih so bile v pogajanja vključene ženske, ter večji učinkovitosti in stabilnosti mednarodnih mirovnih operacij ob večji vključenosti žensk. Pri Agendi za ženske, mir in varnost gre za vključujoč pristop do miru in varnosti in za priznavanje, da so posledice oboroženih spopadov in kriz za ženske in moške, deklice in dečke kot tudi njihove potrebe v teh kontekstih raznolike in jih je zato pri oblikovanju relevantnih politik in ukrepov pomembno poznati in upoštevati.

Foto: UN Photo/Loey Felipe

VS OZN je v prizadevanjih za uresničevanje Agende za ženske, mir in varnost večkrat pozval k pripravi nacionalnih akcijskih načrtov za uresničevanje resolucije VS OZN 1325. Nacionalni akcijski načrti vzpostavljajo povezavo med Agendo za ženske, mir in varnost ter nacionalno specifičnimi razmerami in pogoji miru in varnosti. Z njimi države krepijo odpornost svojih

¹ V ta sklop sodijo resolucije VS OZN 1325 (2000), 1889 (2009), 2122 (2013), 2242 (2015), 2493 (2019).

² V ta sklop sodijo resolucije VS OZN 1820 (2008), 1888 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2467 (2019).

družb in obenem prispevajo k mednarodnemu in regionalnemu miru in varnosti. 113 držav je že razvilo vsaj en tak akcijski načrt. Slovenija je imela doslej dva nacionalna akcijska načrta za ženske, mir in varnost – prvega je sprejela leta 2010 za obdobje 2010–2015 in drugega leta 2018 za obdobje 2018–2020.

Vlada RS je 20. marca 2025 sprejela sklep št. 51104-9/2025/3 o pripravi novega akcijskega načrta RS za izvajanje resolucij VS OZN o ženskah, miru in varnosti (v nadaljevanju: akcijski načrt). Akcijski načrt je pripravilo MZEZ v sodelovanju z MDDSZ, MDP, MJU, MKGP, MKRR, MNVP, MNZ in Policijo, MO in SV ter URSZR, MOPE, MP, MVI, MVZI, MZ, UOIM in URSIV.

IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO NOVEGA NACIONALNEGA AKCIJSKEGA NAČRTA

Iz Poročila o izvajanju Akcijskega načrta Republike Slovenije za izvajanje resolucij Varnostnega sveta OZN o ženskah, miru in varnosti za obdobje 2018–2020 izhajata naslednji ugotovitvi:

(1) Ob nizanju raznolikih globalnih kriz v zadnjem desetletju in naraščajočih geopolitičnih pritiskih bi bilo najbolj učinkovito sistemsko vključevanje vidika spola v celoten spekter varnostnih politik.

(2) Spremembe geopolitičnih in varnostnih razmer v Evropi, južni in vzhodni sosesčini ter tudi na svetovni ravni narekujejo razmislek o učinkovitosti dosedanjega uveljavljanja vidika spola v vseh relevantnih nacionalnih politikah in odnosu do Agende za ženske, mir in varnost.

Težišče uresničevanja Agende za ženske, mir in varnost za države, ki se niso neposredno ali v bližnji preteklosti soočale z izzivi oboroženih spopadov ali pokonfliktne obnove, je bilo doslej predvsem v angažiranju navzven, v mednarodnih in regionalnih forumih, pri delovanju v mednarodnih mirovniških misijah in operacijah (v nadaljevanju: MOM), skozi usmerjeno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč ter podporo delovanju relevantnih mednarodnih organizacij in skladov.

Slovenija se je v zadnjem desetletju soočila ali se še sooča z več izzivi za svojo stabilnost in varnost, ki so bili v veliki meri posledica globalnega ali regionalnega dogajanja. Med njimi so bili evropska begunska kriza, podnebne spremembe, pandemija covid-19, ruska agresija v Ukrajini, ki je sprožila tudi svetovno prehransko krizo in evropsko energetske krizo, oboroženi spopadi na Bližnjem vzhodu, izziv pa predstavljajo tudi zlorabe novih tehnologij. Obenem se stopnjujejo izzivi glede varnosti, kot so porast oboroženih spopadov po svetu, hibridne grožnje, kibernetične grožnje, dezinformacije, erozija mednarodnih mehanizmov nadzora nad oboroževanjem, širjenje orožja za množično uničevanje, nedovoljena trgovina z orožjem, terorizem, radikalizacija, organizirani kriminal in množične nelegalne migracije, vključno s trgovino z ljudmi.

Ob spremembah varnostne paradigme je nujno ustrezno umeščanje človekove varnosti in vključevanje vidika spola v obravnavo različnih in novih oblik varnostnih groženj in tveganj ter odzivanje nanje, odzivanje na posledice naravnih in drugih nesreč, še zlasti tistih, ki so posledica podnebnih sprememb, obenem pa tudi krepitev prizadevanj za družbeno kohezijo, pri čemer je cilj večja odpornost družbe tudi

v kontekstu ohranjanja demokracije, vladavine prava, visoke ravni spoštovanja človekovih pravic in ohranjanja stabilnosti, varnosti in miru. Pomembno je, da se na podlagi vsega naštetega v pripravo sodobnega akcijskega načrta za področje žensk, miru in varnosti, vključi bistveno širši nabor deležnikov kot doslej in da se s tem zagotovi preglednost, komplementarnost in enovitost prizadevanj. Obenem je bilo pomembno, da se kot gonilno silo in izvajalca nekaterih aktivnosti za uveljavljanje Agende za ženske, mir in varnost vključi tudi organizacije civilne družbe.

Novost pri pripravi novega akcijskega načrta je bila tudi vključitev Varuha človekovih pravic RS kot samostojnega in neodvisnega organa za spodbujanje in zaščito človekovih pravic, saj pri oblikovanju njegovih ciljev in aktivnosti izhajamo iz pristopa, ki temelji na človekovih pravicah. Ženske imajo pravico sodelovati in imeti koristi od mirovnih in varnostnih procesov ter zaščite zaradi naravnih in drugih nesreč, njihove človekove pravice, specifične potrebe in pomisleki v oboroženih spopadih, krizah in pokonfliktnih okoliščinah pa morajo biti upoštevani. Varuh lahko pomaga spremljati uveljavljanje akcijskega načrta, svetovati glede na svoje podatke o kršitvah človekovih pravic, ozaveščati in tudi opozarjati, če sprejete zaveze niso ustrezno uresničene.

Uveljavljanje Agende za ženske, mir in varnost je kontinuiran proces, ki postopoma vključuje nove izzive glede miru in varnosti in ob tem izhaja iz štirih temeljnih stebrov te agende:

sodelovanje žensk pri vseh vidikih delovanja in odločanja glede miru in varnosti (v mehanizmih preprečevanja, upravljanja in razreševanja oboroženih spopadov, v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, mirovnih pogajanjih, MOM ter v nacionalnih, regionalnih in mednarodnih institucijah ali organizacijah);

zaščita žensk in deklic pred spolnim nasiljem in nasiljem zaradi spola (tudi v kontekstu izrednih stanj in humanitarnih kriz, npr. v begunskih taboriščih, azilnih domovih ali različnih oblikah nastanitve za razseljene osebe);

boljše preprečevanje nasilja nad ženskami z aktivnostmi za krepitev nacionalne ureditve pravic žensk, pregon odgovornih za kršitve mednarodnega humanitarnega prava in mednarodnega prava človekovih pravic, podporo ženskim mirovnim pobudam na lokalni ravni in vključevanju žensk v preprečevanje in razreševanje oboroženih spopadov;

krepitev ukrepov za pomoč in okrevanje z vidika spola, vključno z enakim dostopom žensk in deklic do humanitarne pomoči, tudi pri zaščiti, reševanju in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, z upoštevanjem potreb žensk in deklic pri načrtovanju različnih oblik nastanitve za razseljene osebe in vključevanju žensk v procese okrevanja po oboroženih spopadih in krizah.

Obdobja trajanja nacionalnih akcijskih načrtov za ženske, mir in varnost so lahko zelo različna. Po dosedanjih izkušnjah hitrost spreminjanja razmer v mednarodnem in tudi regionalnem kontekstu narekuje oblikovanje akcijskih načrtov z jasnimi osnovnimi cilji in predvideno možnostjo prilagajanja aktivnosti glede na mednarodni razvoj in razvoj v državi. Odločitev za časovno odprt akcijski načrt omogoča oceno trendov, hkrati pa sistem periodičnega poročanja o izvajanju na pet let ali manj, če se to izkaže kot potrebno, dopušča hitrejše odzivanje na trende in spremenjene razmere, saj bo ob tem možno akcijski načrt tudi posodobiti ali prilagoditi.

NACIONALNE PRAVNE PODLAGE IN STRATEŠKI DOKUMENTI

[Strategija razvoja Slovenije 2030](#) (2017) za osrednji cilj opredeljuje »kakovostno življenje za vse« in pri tem izhaja iz Vizije Slovenije 2050, ki med drugim poudarja spoštovanje družbenih vrednot, kot so solidarnost, varnost, strpnost, medsebojno sodelovanje in mir. Vse te vrednote so pomembne tudi za okvir Agende za ženske, mir in varnost, zato z njenim uresničevanjem neposredno uresničujemo tudi razvojne cilje Slovenije 1 (Zdravo in aktivno življenje), 3 (Dostojno življenje za vse), 7 (Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta), 10 (Zaupanja vreden pravni sistem), 11 (Varna in globalno odgovorna Slovenija) in 12 (Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve), posredno pa tudi preostale razvojne cilje.

Enakost spolov je družbeno vprašanje posebnega pomena, ker predstavlja prizadevanja za enake pravice, možnosti in priložnosti za razvoj polnega potenciala vsakega posameznika in posameznice ne glede na spol, brez omejitev, ki jih predstavljajo družbeni stereotipi ali tradicionalna pričakovanja. Družbe, ki stremijo k enakosti spolov, imajo močnejša gospodarstva, bolj zdravo prebivalstvo, pravičnejšo razdelitev družbenih virov in so bolj miroljubne. V družbah, ki enakosti spolov in pravic žensk nimajo za vrednoto v obdobju miru, bodo ženske in deklice v bistveno slabšem položaju v obdobjih kriz in oboroženih spopadov.

Temeljni pravni akt za spodbujanje enakosti spolov v RS je [Zakon o enakih možnostih žensk in moških](#), ki določa skupne temelje za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti za posameznice in posameznike na različnih področjih družbenega življenja ne glede na spol. Na podlagi tega zakona se periodično sprejemajo resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, zadnja je bila sprejeta septembra 2023 za obdobje 2023–2030 (v nadaljevanju: [ReNPEMŽM23–30](#)).

ReNPEMŽM23–30 zajema tudi cilje, ki so pomemben del Agende za ženske, mir in varnost, ali pa so pomembni za krepitev njenega izvajanja. Med njimi sta zagotovo krovni cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« in tematski cilj »Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti«. Prav tako so v relevantnih kontekstih (mir in varnost, odzivanje na krize in oborožene spopade, krepitev kompetenc relevantnih deležnikov in ciljnih skupin, ustvarjanje podpornega okolja brez stereotipov in seksizma na relevantnih področjih, spodbujanje enakosti spolov in uresničevanja pravic žensk v ranljivih ali pokonfliktnih okoljih) pomembni tudi nekateri drugi tematski cilji. Prizadevanja Republike Slovenije v zvezi z ReNPEMŽM23–30 tako v relevantnih kontekstih predstavljajo tudi prispevek k uresničevanju Agende za ženske, mir in varnost. Akcijski načrt za ženske, mir in varnost pri opredelitvi področij dela vključuje navezavo na relevantne elemente ReNPEMŽM23–30 oz. nadaljnjih resolucij.

Pomembni področji za vidik enakosti spolov sta tudi boj proti diskriminaciji zaradi spola in boj proti nasilju nad ženskami. Pravno podlago za prvo predstavlja [Zakon o varstvu pred diskriminacijo](#), za drugo pa [Zakon o preprečevanju nasilja v družini](#), iz katere izhaja periodična priprava strateškega dokumenta za to področje, ki ga predstavlja Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Zadnja, sprejeta marca 2024, zajema obdobje 2024–2029.

Slovenija pri zagotavljanju varnosti izhaja predvsem iz mirovne politike ter kulture miru in nenasilja³ ter vrednot, med katerimi so varstvo in spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, demokracije in načel pravne države. [Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS](#) (2019) (v nadaljevanju: ReSNV-2) med strateške interese, ki so pomembni tudi z vidika navezave na Agendo za ženske, mir in varnost, med drugim uvršča spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, blaginjo prebivalstva in celovit razvoj družbe, zaščito življenja in visoko stopnjo vseh oblik varnosti prebivalcev in prebivalk ter mir, varnost in stabilnost v svetu.

Eden ključnih strateških dokumentov notranje oziroma javne varnosti v RS je [Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete 2024–2028](#) (2024) (v nadaljevanju: ReNPPZK24–28). Dokument poudarja pomen varovanja človekovih pravic, krepitev pravne zaščite žrtev, sodelovanja pristojnih institucij ter izvajanja preventivnih ukrepov, zlasti v podporo ranljivim skupinam. Pri obravnavi nasilja kot splošnega družbenega problema opozarja na spol kot enega glavnih dejavnikov tveganja. Na področju boja proti trgovini z ljudmi se sprejemajo tudi dveletni akcijski načrti (zadnji za obdobje 2025–2026), ki opredeljujejo ukrepe za preprečevanje, odkrivanje in identifikacijo žrtev, njihovo zaščito in pomoč ter pregon storilcev, s poudarkom, da trgovina z ljudmi pogosto nesorazmerno prizadene ženske in deklice ter je povezana z diskriminacijo zaradi spola. Dokument je pomemben tudi za izvajanje Agende za ženske, mir in varnost, saj krepi zaščito in opolnomočenje žensk ter vključuje vidik spola v politike preprečevanja in obravnave kriminalitete.

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je v skladu z ReSNV-2 namenjen zagotavljanju varstva ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami, pri čemer je cilj zmanjšanje števila nesreč ter preprečitev izgube življenj oziroma zmanjšanje števila žrtev in drugih posledic teh nesreč ob upoštevanju enakosti spolov. Kot nesreča se obravnavajo tudi posledice vojne, uporabe orožij ali sredstev za množično uničevanje ter posledice terorističnih napadov in drugih oblik množičnega nasilja.

Pri odzivanju na naravne in druge nesreče temelji pripravljenost in odziv sil za zaščito, reševanje in pomoč (v nadaljevanju: ZRP) predvsem na prostovoljstvu, povečuje pa se tudi število pogodbenih pripadnikov. Sile za ZRP so organizirane večinoma v lokalnih skupnostih, manjši del je organiziran v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah ter na regijski in državni ravni. Kot javne reševalne službe na območju celotne države delujejo gasilska služba, gorska reševalna služba, jamarska reševalna služba, služba za zaščito in reševanje ob ekoloških in drugih nesrečah na morju ter podvodna reševalna služba. Na podlagi Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami se pogoji za sodelovanje v Civilni zaščiti in drugih silah za ZRP med moškimi in ženskami razlikujejo samo v starostni meji.

Foto: URSZR

V skladu z [Resolucijo o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2024 do 2030](#) (2024) (v nadaljevanju: ReNPVNDN24–30) se za večjo varnost prebivalstva posebna skrb pri odzivu na nesreče zagotavlja ranljivim skupinam (invalidi, starejši, otroci). Dejavnost je usmerjena predvsem v krepitev ozaveščenosti in usposobljenosti prebivalcev in prebivalk za pripravo na nesreče in ravnanje ob njih.

Temelj delovanja SV kot organizacije so etična vodila in načela, zato pripadnice in pripadniki pri opravljanju službe spoštujejo mednarodno humanitarno pravo in [Kodeks vojaške etike SV](#) (2009). SV vidik spola in Agendo za ženske, mir in varnost v svoji organizaciji uveljavlja v skladu z Direktivo št. 01-

³ 3. odstavek 124. člena [Ustave RS](#).

08 za uresničevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti ter vključevanje vidika spola v SV. Integracija vidika spola v SV poteka v dveh smereh, in sicer:

- interno z uresničevanjem načela enakosti spolov s težiščem na načrtovanju, izgradnji zmogljivosti in zagotavljanju uravnotežene strukture po spolu na vseh ravneh in na položajih odločanja;
- eksterno z vključevanjem vidika spola v vojaške operacije in MOM ter druge oblike vojaškega delovanja v kriznih razmerah.

Foto: VU V. r. Zvone Vrankar/Slovenska vojska

SV je v svoji strukturi na vseh ravneh uvedla svetovalce in svetovalke za vidik spola, ki s svojim znanjem in izkušnjami skrbijo za uresničevanje Agende za ženske, mir in varnost. SV pred vsako napotitvijo pripadnic in pripadnikov na MOM vključi vidik spola in Agendo za ženske, mir in varnost v usposabljanje in operativno načrtovanje ter si prizadeva za kadrovsko zastopnost žensk v kontingentu.

Slovenija se v prizadevanjih za zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti, stabilnosti, demokracije, razvoja, krepitve vladavine prava, človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter nudenja pomoči ob naravnih in drugih nesrečah vključuje v MOM. Pri tem jo vodijo solidarnost in humanost do prizadetega prebivalstva ter želja prispevati k stabilizaciji kriznih žarišč. Temelj sodelovanja civilnih, policijskih in vojaških struktur v MOM je [Strategija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah](#) (2010), ki posebej poudarja zagotavljanje enakih možnosti pri vključevanju v MOM na vseh ravneh, ne glede na spol. Napotitve se izvajajo na podlagi [Zakona o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije](#) (2021), ki upošteva načelo enakosti spolov v kontekstu izbire kandidat in kandidatov za MOM, obenem pa med naloge misije vključuje tudi pomoč pri krepitvi enakosti spolov. V Nacionalnem izvedbenem načrtu Republike Slovenije za razvoj civilnih zmogljivosti mednarodnega kriznega upravljanja (2020) je med prednostnimi področji delovanja v MOM kot sestavni del razvoja zmogljivosti poudarjena tudi krepitev materialne podpore in usposabljanj na področju zagotavljanja enakih možnosti.

Vidik enakosti spolov je upoštevan v procesih zagotavljanja varnosti v državi in v notranjem delovanju MNZ. Od leta 2009 za spodbujanje, usmerjanje, svetovanje, organiziranje, usklajevanje, spremljanje, opozarjanje in analiziranje dela na področju izvajanja integracije načela enakosti spolov v MNZ deluje Posvetovalno telo za integracijo načela enakosti spolov. Za uresničevanje nalog na področju enakih možnosti žensk in moških in učinkovitejše izvajanje integracije načela enakosti spolov v policijski skrbi Center za raziskovanje in socialne veščine v Policijski akademiji. Področje enakih možnosti obeh spolov je tudi aktivnost v strateškem in organizacijskem dokumentu z naslovom Akt o notranji organizaciji, sistemizaciji, delovnih mestih in nazivih v Policijski akademiji. Policijska v svojem delu z individualno obravnavo posameznikov in posameznic ugotavlja njihovo morebitno ranljivost in jo upošteva v nadaljnjem postopku.

Foto: Sanja Smiljanić/Policijska

Zunanje-politične aktivnosti v podporo uveljavljanju Agende za ženske, mir in varnost imajo podlago v:

1. [Deklaraciji o zunanji politiki RS](#) (2015), ki opredeljuje cilje, med katerimi so varnost RS, mir, varnost in politična stabilnost v sosedstvu in Evropi ter širše v svetu in okrepljen multilateralni sistem, ki med drugim temelji na mirnem razreševanju sporov, visokih standardih človekovih pravic, močni vlogi mednarodnega prava, okrepljenem mednarodnem razvojnem sodelovanju,

humanitarni pomoči in trajnostnem razvoju. Med prednostnimi področji dela navaja tudi dejavno zavzemanje za pravice žensk ter uveljavljanje načela odgovornosti zaščititi.

2. [Strategiji zunanje politike RS](#) (2024), ki usmerja v sistemsko krepitev politike enakosti ter vključevanje načela opolnomočenja žensk in deklic v vsebine slovenske zunanje politike kot horizontalno prednostno področje (feministična zunanja politika), nadaljnje spodbujanje razvoja in uveljavljanja mednarodnega humanitarnega prava in mednarodnega prava človekovih pravic ter zavzemanje za krepitev mehanizmov mirnega razreševanja sporov in iskanja miru za konflikte in vojne v teku, vključno s podporo mednarodnim sodiščem in uveljavljanjem njihovih odločitev s poudarkom na boju proti nekaznovanosti v kontekstu genocida, hudodelstev zoper človečnost, vojnih hudodelstev in drugih mednarodnih hudodelstev.

Z uveljavljanjem [Resolucije o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči RS](#) (2017) (v nadaljevanju ReMRSH) Slovenija prispeva k bolj uravnoteženemu in pravičnemu svetovnemu razvoju, prevzema soodgovornost za odpravo revščine in doseganje trajnostnega razvoja ter izraža solidarnost z državami in prebivalstvom, ki se sooča z izrednimi razmerami kot posledicami naravnih in drugih nesreč večjih razsežnosti ali oboroženih spopadov. [Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči RS do leta 2030](#) podrobneje opredeljuje cilje in strateške usmeritve in v jedro slovenskega razvojnega sodelovanja kot presečni temi umešča enakost spolov in varovanje okolja ter v tem kontekstu poudarja krepitev ekonomske moči in neodvisnosti žensk, uravnoteženost zastopanost žensk in moških v procesih odločanja, zagotavljanje spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic ter preprečevanje vseh oblik nasilja nad ženskami in deklicami. Pri izvajanju humanitarne pomoči upošteva mednarodne zaveze, vključno s tistimi iz [Sendajskega okvira za zmanjšanje tveganj nesreč za obdobje 2015–2030](#). Spoštovanju osnovnih humanitarnih načel ter splošnih načel dobrega humanitarnega donatorstva dodaja enakost spolov kot prednostno načelo in pri načrtovanju humanitarne pomoči za preventivno delovanje, zmanjšanje tveganja za nesreče in izgradnjo odpornosti namenja vsaj deset odstotkov humanitarne pomoči. Izvajalci razvojno-humanitarnih dejavnosti so zavezani k spoštovanju določil iz [poročila generalnega sekretarja OZN o posebnih zaščitnih ukrepih proti izkoriščanju in spolnemu nasilju](#).

[Smernice za vključevanje enakosti spolov v MRSH](#) (2023) opredeljujejo načela za vključevanje enakosti spolov in opolnomočenja žensk in deklic v načrtovanje, izvajanje, poročanje in evalvacijo posameznih aktivnosti MRSH. S Smernicami se je MZEZ zavezalo, da bo do leta 2030 vsaj 85 % razvojnih projektov vključevalo aktivnosti za enakost spolov in opolnomočenje žensk in deklic kot glavni ali pomemben cilj (glede na metodologijo Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj). Smernice spodbujajo osredotočenost MRSH na tri vsebine, med katerimi se dve neposredno (vključevanje žensk v procese odločanja kot del celovitega transformativnega upravljanja; zagotavljanje spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic ter preprečevanje spolnega nasilja in nasilja zaradi spola), tretja pa posredno (človekove pravice s poudarkom na ekonomskih in socialnih pravicah) navezujejo na Agendo in Akcijski načrt RS za ženske mir in varnost. Posebej relevantna v kontekstu akcijskega načrta je opredelitev nasilja⁴ v oboroženih spopadih in humanitarnih krizah v smernicah.

MEDNARODNE PRAVNE PODLAGE IN STRATEŠKI DOKUMENTI

Slovenija je pogodbenica temeljnih mednarodnih pogodb na tem področju, med njimi Konvencije OZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima. Zavezana je tudi uresničevanju Pekinške deklaracije

⁴ Nasilje v oboroženih spopadih in humanitarnih krizah opredeljujejo kot fizično, spolno in psihološko nasilje, ki ga lahko zakrivijo državni in nedržavni akterji, vključno z umori, izvensodnimi usmrčitvami, mučenjem in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim ravnanjem ali kaznovanjem, ugrabitvami, izmaličenjem in pohabljanjem, prisilnim novačenjem za boj, posilstvom, spolnim suženjstvom, spolnim izkoriščanjem, prisilnimi izginotji, samovoljnimi pridržanji, prisilnimi porokami, prisilno prostitucijo, prisilnimi splavi, prisilnimi nosečnostmi in prisilnimi sterilizacijami.

in izhodišč za ukrepanje ter Agende OZN za trajnostni razvoj do leta 2030, katere cilj je med drugim doseči enakost spolov in opolnomočenje vseh žensk in deklic do leta 2030.

Obenem je Slovenija članica EU, ki enakost med ženskami in moškimi umešča med svoje temeljne vrednote. Tretji Akcijski načrt EU za enakost spolov,⁵ ki je bil sprejet novembra 2020, uveljavljanje Agende za ženske, mir in varnost šteje za eno prednostnih področij. Umešča jo v kontekst katastrof in kriz, ki jih povzroča človek – to so oboroženi spopadi, podnebne spremembe, degradacija okolja, razseljevanje in pandemije. Poudarja, da so ženske v takih razmerah pogosto žrtve, vendar pa je njihova vloga raznolika, saj so tudi borke, mirovnice, mediatorke, političarke in aktivistke. Ogradje politike EU za ženske, mir in varnosti predstavljajo [Strateški dokument EU o pristopu do Agende za ženske, mir in varnost](#) iz decembra 2018, [Akcijski načrt EU za ženske, mir in varnost](#) iz julija 2019 in [Sklepi Sveta EU za zunanje zadeve o ženskah, miru in varnosti](#) iz novembra 2022. Akcijski načrt ima šest ključnih področij delovanja, med njimi so krepitev sodelovanja in vloge žensk v notranjem in zunanjem kontekstu na vseh področjih, ki se vežejo na mir in varnost; sistematično vključevanje vidika spola v vse politike EU, v zunanje in notranje aktivnosti; krepitev političnih zavez in prizadevanj EU za uveljavljanje Agende za ženske, mir in varnost; preprečevanje kršitev človekovih pravic žensk in deklic v povezavi z oboroženimi spopadi ter zagotavljanje odgovornosti za take kršitve; podpora institucionalnim mehanizmom za zaščito žensk in deklic, moških in dečkov pred spolnim nasiljem in nasiljem zaradi spola v ranljivih ali z oboroženimi spopadi zaznamovanih okoliščinah. Za pristop do Agende za ženske, mir in varnost so relevantne tudi odločitve in zaveze glede razvoja civilnih zmogljivosti Skupne varnostne in obrambne politike EU 2018 in 2023, ki predvidevajo povečanje deleža žensk v civilnih misijah na 40 odstotkov do 2027.

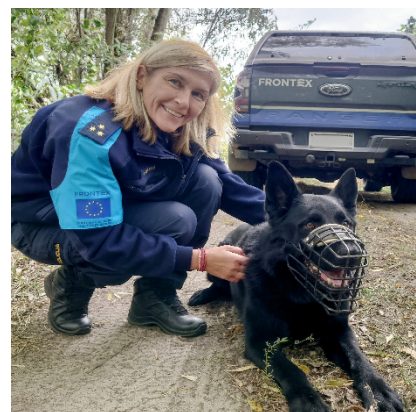

Foto: Sanja Smiljanić/Policija

Slovenija je tudi članica zveze NATO, ki je prvo in drugo politiko za področje žensk, miru in varnosti sprejela v letih 2007 in 2018. Na podlagi novega Strateškega koncepta zveze NATO, ki je leta 2022 napovedal intenzivnejše prizadevanje za enakost spolov kot odraz vrednot zavezništva in prvič opozoril na pomen integracije Agende za ženske, mir in varnost v vse njegove temeljne naloge,⁶ je bila julija 2024 sprejeta nova [Politika zveze NATO za ženske, mir in varnost](#). Vsebuje štiri strateške cilje: krepitev zmoglosti voditeljic in voditeljev zveze NATO za upravljanje z vidika spola in odgovornost pri izvajanju Agende za ženske, mir in varnost; spodbujanje celovitega, enakovrednega, varnega in tehtnega sodelovanja žensk na vseh ravneh glede miru in varnosti; preprečevanje groženj, ki nesorazmerno vplivajo na ženske in deklice (dezinformacije, tehnološko podprto nasilje zaradi spola, vplivi podnebnih sprememb), odzivanje nanje in spodbujanje aktivne vloge žensk pri preprečevanju in obvladovanju kriz ter pri zagotavljanju pomoči in obnove ter tudi krepitev zaščite žensk in deklic pred vsemi oblikami nasilja zaradi spola.

Agenda za ženske, mir in varnost je vključena v vse tri dimenzije OVSE, politično-vojaško, ekonomsko-okoljsko in človekovo dimenzijo. Akcijski načrt OVSE za spodbujanje enakosti spolov je bil sprejet leta 2004 in skupaj z [Ministrsko odločitvijo o ženskah pri preprečevanju konfliktov, kriznem upravljanju in pokonfliktni obnovi št 14/05](#), sprejeto decembra 2005 v času slovenskega predsedovanja OVSE, predstavlja smernice za krepitev sodelovanja žensk pri preprečevanju in razreševanju konfliktov ter pokonfliktni obnovi. OVSE izvaja več aktivnosti na področju žensk, miru in varnosti, med drugim nudi sodelujočim državam podporo pri oblikovanju nacionalnih akcijskih načrtov, usposablja mlade ženske za delo na področju nadzora nad orožjem, razoroževanja in neširjenja orožja ter ozavešča o vidiku spola pri preprečevanju nasilnega ekstremizma in radikalizacije ter zoperstavljanju obema.

⁵ [EU Gender Action Plan III](#), zaradi uskladitve z večletnim finančnim okvirjem EU je njegova veljavnost podaljšana do leta 2027.

⁶ Odvrčanje in obramba, preprečevanje in upravljanje kriz ter varnost s sodelovanjem.

CILJI IN PODROČJA DELOVANJA

Krovni cilj Slovenije na podlagi Akcijskega načrta za ženske, mir in varnost je **vkjučujoč pristop do varnosti v interesu trajnega miru in stabilnosti**.

Z akcijskim načrtom bo Slovenija uresničevala Agendo za ženske, mir in varnost v svojem zunanjem in notranjem delovanju pri odzivanju na grožnje in nove izzive za mir in varnost ter pri krepitvi odpornosti, ki je ključna za preprečevanje in blažitev kriz in oboroženih spopadov, tudi pri zagotavljanju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Med grožnje miru in varnosti sodijo mednarodni in nemednarodni oboroženi spopadi, vojaška agresija in invazija, terorizem in nasilni ekstremizem, hibridne in kibernetne grožnje, organizirani kriminal, širjenje orožja za množično uničevanje, širjenje osebne in lahke oborožitve ter balističnih in daljinsko vodenih sistemov oborožitve, mejni spori in ozemeljske zahteve. Orodja za odziv na izzive za mir in varnost so diplomacija in mediacija, odvrčanje in obrambna zaveznitva, nadzor nad orožjem in razorožitveni sporazumi, MOM, krepitev partnerstev ter sankcije in druge oblike mednarodnega pritiska.

Foto: UN Photo

Nove izzive varnosti prinašajo podnebne spremembe, globalne zdravstvene, prehranske, energetske in druge krize ter posledice naravnih in drugih nesreč, še zlasti kot posledice podnebnih sprememb, zlorabe novih tehnologij, hibridne grožnje oz. napadi, naraščajoča politična in socialna nestabilnost, množične migracije in trgovina z ljudmi. Omenjeni izzivi imajo potencial za destabilizacijo družb, preobremenitev ali spodnašanje sistemov upravljanja, sistemov zadovoljevanja javnih potreb in zaupanja v državne ustanove.

Ženske so tradicionalno na obrobju skrbi za mir in varnost, zato se jih običajno ne šteje za legitimne deležnike odločanja o vojni in miru. Od sprejema resolucije VS OZN 1325 se je vključevanje vidika spola v določbe mirovnih sporazumov kot tudi vključevanje žensk, ženskih organizacij ter izvedencev in izvedenk za vidik spola v pogajanja, mediacije ali podpisovanje mirovnih sporazumov okrepilo. Ključni učinek ni le večja pozornost pri oblikovanju elementov mirovnih sporazumov, ki so vezani na spol, ampak krepitev vsebin, ki so v interesu skupnosti in so namenjene vzrokom oboroženih spopadov. Vključujoči mirovni procesi zato prispevajo k dogovorom o miru, ki so trajnejši in stabilnejši.

Vključevanje žensk v MOM in upoštevanje vidika spola pri delovanju MOM sta pomembni komponenti uveljavljanja Agende za ženske, mir in varnost. Zastopanost žensk v MOM neposredno vpliva na njihovo učinkovitost in uspešnost. Njihovo sodelovanje omogoča učinkovitejšo obravnavo potreb žensk v okoljih, kjer potekajo ali so potekali konflikti, v nekaterih okoljih lahko zaradi kulturnih značilnosti določene naloge na misijah opravljajo le ženske. Pripadnice mirovnih sil imajo večji dostop do skupnosti, lažje vzpostavijo zaupanje lokalnih skupnosti in imajo tako boljši dostop do celovitih informacij, ki so pomembne za uspešno doseganje ciljev MOM. Pripadnice MOM služijo kot močan zgled na sistemski ravni pri vključevanju žensk in deklet v pokonfliktno

Foto: SVNKON UNIFIL

obnovo, stabilizacijo, politično, ekonomsko in socialno obnovo ter izgradnjo institucij. Ravno tako so osebni zgledi ženskam in dekletom v pokonfliktih okoljih.

Pomembno je vključevanje žensk skozi celoten cikel kriz in konfliktov. Krepitev prizadevanj za celovito, enakovredno in tehtno zastopanje žensk v nacionalnih varnostnih strukturah, pri upravljanju kritične infrastrukture in v diplomaciji zagotavlja ustrezno vključenost žensk v razreševanje kriz in oboroženih spopadov.

Ženske in deklice so v ranljivih okoljih, krizah in oboroženih spopadih nesorazmerno izpostavljene spolnemu nasilju in nasilju zaradi spola. Take razmere zaostrijo ranljivosti in tveganja, ker preusmerijo ali šibijo družbene sisteme zaščite, načnejo pa tudi zaščito, ki jo predstavljajo lokalne skupnosti in družine, zato je preprečevanje in odzivanje treba začeti v zgodnjih fazah izrednih razmer in tudi že v strategijah kriznega odzivanja. Tveganja so lahko večja za javno izpostavljene ženske (političarke, novinarke, humanitarke, zagovornice človekovih pravic, mirovnice, sindikalistke), za ženske in deklice iz ranljivih skupin ali v ranljivih okoliščinah (npr. begunke in migrantke).

V oboroženih spopadih je spolno nasilje pogosto uporabljeno kot orožje ali vojna taktika, pri čemer namen ni zgolj individualna zloraba žrtve, temveč kolektivno ponižanje skupnosti. Med oblike takega nasilja, ki ga v konfliktih po svetu izvajajo državni in nedržavni akterji, so posilstva, ugrabitve, trgovina z ljudmi, suženjstvo, prisilne poroke in druge oblike grobih kršitev človekovih pravic zoper civilno prebivalstvo, tudi moške in dečke, vendar pa v največji meri zoper ženske in deklice. Razširjenost takega nasilja ogroža življenje, zdravje, predstavlja kršitev in zlorabo človekovih pravic, pri čemer zbuja skrb problematika zaščite žrtev ali preživelih, med njimi tudi otrok rojenih zaradi spolnega nasilja v konfliktih. Posilstvo, spolno suženjstvo, vsiljena prostitucija, prisilna nosečnost, prisilna sterilizacija ali katera koli druga oblika spolnega nasilja so kazniva dejanja po mednarodnem pravu in so lahko glede na okoliščine kvalificirana tudi kot hudodelstva zoper človečnost oziroma vojna hudodelstva po Rimskem statutu Mednarodnega kazenskega sodišča.

Pomembne aktivnosti za preprečevanje spolnega nasilja in nasilja zaradi spola v relevantnih kontekstih so vključevanje vidika spola v načrtovanje za primere kriz in oboroženega nasilja, izobraževanje in usposabljanje na področju mednarodnega humanitarnega prava, podpora zaščiti civilnega prebivalstva

in doslednost v prizadevanjih za kazenski pregon storilcev in odgovornih za tako nasilje. Obenem je treba tudi oblikovati in podpirati aktivnosti za celovito pomoč in podporo žrtvam/preživelim takega nasilja. Izpostavljenost in tveganja za ženske in deklice najlažje prepoznavajo lokalne ženske organizacije in lokalne voditeljice, zato jih je treba vključevati v prizadevanja za preprečevanje takega nasilja in pomoč žrtvam ali preživelim.

Foto: ITF

Slovenijo bosta pri uresničevanju akcijskega načrta vodili:

skrb za celovito, enakovredno in tehtno vključevanje žensk v vse njihovi raznolikosti in vidika spola v vse faze in na vse ravni procesov, povezanih s krizami in oboroženimi spopadi; v tem kontekstu bodo v ospredju strukture na področjih varnosti, obrambe, diplomacije, zaščite in reševanja ter kritične infrastrukture (prehrana, preskrba s pitno vodo, energetika, varovanje okolja, zdravstvo, informacijsko-komunikacijska tehnologija).

potreba po krepitevi razumevanja in upoštevanja drugačnih potreb žensk in deklic ter tveganj, ki so jim izpostavljene v krizah in oboroženih spopadih; v tem kontekstu bodo poleg že navedenih vključene tudi druge strukture, ki se ukvarjajo z ženskami in deklicami, ki so ali bi lahko bile žrtve spolnega nasilja ali nasilja zaradi spola v kontekstu kriz in oboroženih spopadov.

Slovenija bo zato v zunanjem in notranjem delovanju izvajala aktivnosti za doseganje naslednjih ciljev:

1. Vključenost žensk in vidika spola v načrtovanje in izvajanje vseh relevantnih politik

Kazalniki pri aktivnostih za doseganje tega cilja bodo vključevali merljive informacije o vidiku spola v usposabljanjih, politikah, ukrepih in projektih na relevantnih področjih, številu in deležu žensk v relevantnih notranjih strukturah in ukrepe za krepitev kompetenc in ustvarjanje spodbudnega okolja. Prizadevanja za doseganje tega cilja so v veliki meri skladna z obema strateškima prednostnima nalogama Strategije ravnanja s kadri v državni upravi do leta 2030: strateška prednostna naloga 1 »Državna uprava, privlačno delovno okolje« (cilja 1 in 3) in strateška prednostna naloga 2 »Usposobljen in motiviran javni uslužbenec« (cilji 1, 2 in 4).

2. Znanje in usposobljenost deležnikov glede varstva, pravic in posebnih potreb žensk in deklic in posebnih tveganj zanje v krizah in oboroženih spopadih

Doseganje tega cilja se bo merilo na področju okrepljenih kompetenc javnih uslužbencev in uslužbenk za delo v ranljivih okoljih ali z ljudmi v ranljivih okoliščinah ter okrepljenega zavedanja o pravicah žensk in deklic v ranljivih okoljih.

3. Več raziskav o različnih vplivih kriz in oboroženih spopadov na ženske in moške (različnih starosti)

Okrepljeno razumevanje drugačnega vpliva, ki ga imajo krize in oboroženi spopadi na ženske in moške bo podlaga za učinkovitejše oblikovanje in izvajanje politik in ukrepov za preprečevanje in odzivanje na izzive miru in varnosti.

4. Ustrezna podpora ženskam in deklicam v kontekstu kriz in oboroženih spopadov in sistematično prizadevanje za odgovornost za spolno nasilje in nasilje zaradi spola v krizah in oboroženih spopadih

Uresničevanje cilja bo merjeno glede na ukrepe za zaznavanje žrtev ali preživelih, ukrepe podpore in zaščite in za podporo strukturam in procesom za zagotavljanje odgovornosti in razvojno-humanitarne aktivnosti.

5. Okrepljena ozaveščenost o in podpora Agendi za ženske, mir in varnost

Aktivnosti bodo usmerjene v ozaveščanje strokovne in širše javnosti, posebej mladih, o pomenu, prispevku ali elementih Agende za ženske, mir in varnost, merjeno bo javno delovanje v podporo Agendi.

Akcijski načrt z vsakim od ciljev ustrezno povezuje **aktivnosti, ki se bodo izvajale na področjih varnosti in obrambe, zagotavljanja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kriznega upravljanja, zunanje politike in MRSHP, obenem pa tudi na področjih podnebne, energetske, vodne, prehranske in kibernetike varnosti ter na področjih, ki krepijo notranjo stabilnost in demokratičnost družbe in njeno kohezivnost** (v nadaljevanju: področja, ki so povezana z mirom in varnostjo).

PREDSTAVITEV PODROČIJ DELOVANJA

Na področju **nadzora nad oborožitvijo, razorožitve in neširjenja orožja** velja opozoriti, da 70–90 % primerov z oboroženimi spopadi povezanega spolnega nasilja po podatkih OZN vključuje uporabo orožja. Dostopnost osebnega in lahkega orožja na območjih oboroženih spopadov sovпада z razširjenostjo takega nasilja, zato so oboroženi spopadi in njihove posledice, zlasti širjenje orožja, dejavniki njegove krepitve. Vključevanje vidika spola v nadzor nad oboroževanjem in razoroževanje je zato pomembno orodje preprečevanja z oboroženimi spopadi povezanega spolnega nasilja.

Slovenija z izvajanjem Zakona o orožju izvaja potreben nadzor nad izdajo orožnih listin posameznikom in posameznicam, pravnim osebam ter podjetnikom in podjetnicam, pa tudi nad nabavo, prenosom, vnosom in iznosom orožja ali streliva za civilno rabo ali promet z njima čez državno mejo. Upoštevanje vidikov spola in nasilja zaradi spola bo tudi naprej ustrezno vključeno v odločanje v nacionalnih postopkih uvoza in izvoza vojaškega in civilnega orožja, vojaških izdelkov, tehnologije in druge opreme, vključno z izdelki z dvojno rabo.

Na področju **razminiranja, rehabilitacije in psihosocialne pomoči žrtvam min** Slovenija aktivno deluje že več desetletij. Odstranjevanje min, eksplozivnih ostankov vojne in drugih nevarnosti za civilno prebivalstvo po oboroženem spopadu je pomemben del pokonfliktne obnove. Slovenija si bo v okviru humanitarnih projektov na tem področju prizadevala upoštevati posebne ranljivosti in potrebe žensk in deklic pri ozaveščanju in načrtovanju odstranjevanja neeksplozivnih ostankov vojne. Pri tem

Foto: ITF/Arne Hodalič

bo pozornost namenila tudi ozaveščanju lokalnih skupnosti, moških in dečkov o vključujočih pristopih k obnovi skupnosti ter opolnomočenju žensk in deklic za okrevanje, samostojnost in aktivno vlogo v procesih miru in obnove.

Slovenija bo v skladu s svojimi mednarodnimi zavezami nadaljevala s sistemskim vključevanjem vidikov spola in nasilja zaradi spola v aktivnosti na bilateralni in multilateralni ravni v razpravah in izvajanju instrumentov s področja nadzora oborožitve, razorožitve in neširjenja orožja ter s področja razminiranja, rehabilitacije in psihosocialne pomoči. Ta prizadevanja so skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrep 1) in cilj »Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti« (ukrep 3).

Slovenija ima veliko izkušenj z napotitvami pripadnic in pripadnikov vojske in policije na **MOM**, več prizadevanj pa je potrebnih za napotitve civilnih strokovnjakinj in strokovnjakov, ki so pomemben element uspeha MOM (izvedenke in izvedenci s področij pravosodja, zdravja, človekovih pravic, mediacije, razminiranja, informatike, logistike, strateškega komuniciranja, diplomacije ipd.). Število napotenih civilnih oseb na MOM se postopoma povečuje. Za ustrezno pripravo pripadnic in pripadnikov vojske in policije ter civilnih oseb za delovanje v MOM so MNZ, MO in MZEZ leta 2019 ustanovili Center za izobraževanje in usposabljanje za sodelovanje v MOM. Center je s svojimi aktivnostmi, predvsem s področja vidika spola in mednarodnega humanitarnega prava, znatno pripomogel k usposabljanju tako zaposlenih v sistemu slovenske uprave kot mednarodnih deležnikov. Za vojsko in druge relevantne strukture, ki delujejo v pogojih kriz in oboroženih spopadov, je pomembno poznavanje in dosledno spoštovanje mednarodnega humanitarnega prava in mednarodnega prava človekovih pravic. Slovenija v mednarodnih forumih in v dvostranskih odnosih dosledno zagovarja, da so strani v oboroženih spopadih dolžne spoštovati mednarodno humanitarno pravo, ki med drugim ščiti civilno prebivalstvo, zlasti otroke, ženske, starejše in invalide. Vidik spola se dosledno upošteva pri izvajanju projektov civilno-vojaškega sodelovanja (CIMIC), kar velja za področje izbire projektov, strukturo skupin CIMIC in ciljno občinstvo. Prizadevanja za vključenost žensk in vidika spola v sodelovanje v MOM so skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti« (ukrepa 1 in 2).

Foto: VU V. r. Zvone Vrankar/Slovenska vojska

Trgovina z ljudmi je huda kršitev človekovih pravic in globalen pojav, ki se odvija v vseh regijah sveta, v času miru in oboroženih spopadov. Aktualni trendi kažejo, da se ne zmanjšuje, ampak se nenehno prilagaja in spreminja oblike delovanja. Vidik spola je pri boju proti trgovini z ljudmi izjemno pomemben, saj trgovina z ljudmi najpogosteje prizadene ženske in deklice, zlasti za namen spolnega izkoriščanja, vse pogostejše pa tudi drugih oblik izkoriščanja. Pristopi k preprečevanju, zaščiti žrtev in pregonu storilcev in storilk morajo tako upoštevati vidik spola in specifično ranljivost žensk in deklic, vključno s presečnimi ranljivostmi, pri čemer so posebej ranljive pripadnice etničnih manjšin, razseljene ženske in deklice, begunke ter revne ali socialno izključene ženske in deklice. S trgovino z ljudmi, ki lahko predstavlja eno od oblik s konflikti povezanega spolnega nasilja, ekstremistične skupine in drugi nevladni deležniki v oboroženih spopadih pogosto financirajo svoje aktivnosti. Nove izzive predstavlja digitalizacija, saj se trgovina vse pogostejše seli na spletne platforme in družbena omrežja, kjer so žrtve še bolj ranljive. Zato je treba sprejeti ukrepe za bolj učinkovito zatiranje tovrstnih oblik kriminalitete.

Foto: Suzana Mesarič Zevnik/Policija

Pomembno je ozaveščanje in usposabljanje vseh javnih uslužbenk in uslužbencev, ki delujejo na delokrogih ali v okoljih, kjer bi lahko zaznali trgovino z ljudmi ali njene žrtve. Enako velja za napotene na MOM, ki so lahko izpostavljeni ponudbi storitev, katerih izvor sta lahko trgovina z ljudmi in izkoriščanje oseb, predvsem v spolne namene. Pomembno jih je seznaniti tudi z dolžnostmi ob zaznavi tovrstnih kaznivih dejanj ter zmanjševati povpraševanje po storitvah in blagu, ki izhajajo iz izkoriščanja žrtv trgovine z ljudmi.

V prizadevanjih za preprečevanje trgovine z ljudmi in boj proti njej ter zaščito njenih žrtv je vse bolj poudarjen pomen vključevanja vidika spola in presečnih ranljivosti v vse faze odziva – od preventive in zakonodaje do zaščite žrtv in kazenskega pregona. V procesu identifikacije žrtv trgovine z ljudmi se v skladu s Konvencijo Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi posebej upošteva položaj žensk in otrok. Pristojni državni organi v sodelovanju z nevladnimi organi zagotavljajo različne programe pomoči žrtvam trgovine z ljudmi. Prizadevanja za preprečevanje trgovine z ljudmi in pomoč njenim žrtvam so skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrepi 1, 2, 5, 6 in 9), cilj »Spodbujanje enakih možnosti in enake obravnave žensk in moških na trgu dela s poudarkom na ranljivih skupinah žensk, izpostavljenih presečnim neenakostim« (ukrep 2), cilj »Varovanje in krepitev zdravja ter preprečevanje bolezni in poškodb pri delu ob upoštevanju razlik med spoloma in specifičnih potreb ranljivih skupin« (ukrepa 1 in 3), cilj »Zmanjšanje neenakosti v zdravju ter zagotavljanje enake dostopnosti do kakovostnih in varnih zdravstvenih storitev ranljivim skupinam žensk in moških« (ukrep 5), cilj »Krepitev medresorskega povezovanja in sodelovanja za boljšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami ter boljšo informiranost strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami« (ukrepa 1 in 2), cilj »Celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah žensk, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva« (ukrepi 4, 5, 6 in 7) in cilj »Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti« (ukrep 3).

Terorizem⁷ je ena največjih groženj sodobni varnosti. Teroristična dejanja, katerih namen je povzročanje strahu med prebivalstvom, nestabilnosti v državi in vplivanje na javno mnenje z uporabo nasilja ali groženj, so ena najresnejših kršitev univerzalnih vrednot človekovega dostojanstva, svobode, enakosti in solidarnosti ter spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. V kontekstu terorizma so ženske lahko aktivne kot izvajalke, pospeševalke ali preprečevalke. Vključevanje vidika spola ter presečnih ranljivosti v boj proti terorizmu in nasilnemu ekstremizmu vključuje upoštevanje različnih motivacij pri radikalizaciji glede na spol, razumevanje vloge spola v radikalnih gibanjih, oblikovanje spolsko raznolikih pristopov do deradikalizacije kot tudi vlogo žensk kot možnih vzvodov zgodnjega opozarjanja in deradikalizacije v njihovih družinah in skupnostih. Radikalizacija kot korak v smeri nasilnega ekstremizma pri mladih poteka v veliki meri tudi prek spleta, vključuje krepitev tradicionalističnih pojmovanj vlog spolov, posebej koncepta nasilne moškosti kot načina odzivanja na nemoč, nezadovoljstvo in izključevanje. V mednarodnih prizadevanjih za boj proti terorizmu in nasilnemu ekstremizmu Slovenija dosledno zagovarja spoštovanje mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic. Še zlasti poudarja pomen vključevanja žensk in mladih v načrtovanje, izvajanje in tudi vrednotenje nacionalnih strategij preprečevanja in zoperstavljanja terorizmu. Prizadevanja za vključevanje vidika spola v boj proti terorizmu in nasilnemu ekstremizmu so skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrepa 1 in 5), cilj

⁷ Teroristična dejanja so naklepna dejanja, določena kot kazniva dejanja v nacionalnem pravu, oziroma dejanja, ki ustrezajo opredelitvi v Direktivi EU (EU) 2017/541 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2017 o boju proti terorizmu in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/475/PNZ ter o spremembi Sklepa Sveta 2005/671/PNZ.

»Krepitev medresorskega povezovanja in sodelovanja za boljšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami ter boljšo informiranost strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami« (ukrepa 1 in 2) in cilj »Celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah žensk, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva« (ukrep 8).

V okviru zagotavljanja sistema **varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami** je treba na vseh ravneh in na vseh področjih vključevati enakost spolov: pri vključevanju v sistem sil za ZRP, usposabljanju, v intervencijah, v okviru mednarodnega sodelovanja v intervencijah v tujini, analizi potreb itd. Še posebej je treba upoštevati posebnosti potrebe in presečne ranljivosti žensk in deklic, ki so jih prizadele naravne ali druge nesreče, tudi kot posledica podnebnih sprememb, ter žensk in deklic, ki potrebujejo zaščito, reševanje in pomoč v okviru migracij, ne glede na vzroke. Vključevanje žensk in vidika spola na področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je v skladu z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–23: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrepa 1 in 2) in cilj »Desegregacija trga dela« (ukrep 4).

Foto: URSZR

Slovenija bo izvajala **aktivnosti, usmerjene v preprečevanje, obravnavo in ukrepanje v primerih spolnega nasilja in nasilja zaradi spola**, samostojno, v sodelovanju z relevantnimi organizacijami civilne družbe in s podporo delu relevantnih mednarodnih in regionalnih organizacij in mehanizmov. V sodelovanju z organizacijami civilne družbe bo v okviru teh aktivnosti potekalo tudi informiranje in ozaveščanje žrtev in potencialnih žrtev o pasteh trgovine z ljudmi, spolnem nasilju in nasilju zaradi spola ter možnih oblikah pomoči in podpore. Potekala bodo tudi izobraževanja in usposabljanja javnih uslužbenk in uslužbencev, ki so v stiku z migrantkami, begunkami in drugimi potencialnimi žrtvami trgovine z ljudmi. Ozaveščanje, usposabljanje, ukrepanje in podpora na tem področju so skladni z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrepa 1 in 2), cilj »Varovanje in krepitev zdravja ter preprečevanje bolezni in poškodb pri delu ob upoštevanju razlik med spoloma in specifičnih potreb ranljivih skupin« (ukrep 3), cilj »Zmanjšanje neenakosti v zdravju ter zagotavljanje enake dostopnosti do kakovostnih in varnih storitev ranljivim skupinam žensk in moških« (ukrepa 4 in 6), cilj »Krepitev in varovanje spolnega in reproduktivnega zdravja s posebnim poudarkom na mladostnikih in mladostnicah ter ženskah v obporodnem obdobju« (ukrep 5), cilj »Krepitev medresorskega povezovanja in sodelovanja za boljšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami ter boljšo informiranost strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami« (ukrepa 1 in 2), cilj »Celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah žensk, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva« (ukrepi 3, 4, 5 in 7), cilj »Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti« (ukrep 3).

Znanost, raziskave, izobraževanje in inovacije so lahko pomembne komponente pri krepitvi mirovne in varnostne arhitekture v širšem pomenu. Uresničevanje Agende za ženske, mir in varnost se zato ne odvija zgolj v okviru varnostnega, zunanjepolitičnega in obrambnega sistema, saj lahko k miru, odpornosti in stabilnosti prispevata tudi zagotavljanje enakosti spolov v znanosti in raziskovanju ter krepitev vloge žensk kot nosilk znanja in inovacij. Vključujoče raziskovalno-razvojne politike in prakse, ki obravnavajo tudi presečne neenakosti, prispevajo k bolj relevantnim in celovitim znanstvenim rešitvam na področjih, ključnih za mir in varnost – med drugim na področjih podnebne in energetske varnosti, prehranske varnosti, digitalne suverenosti in odpornosti na dezinformacije. Slovenija si prizadeva za povečanje števila žensk v znanstvenoraziskovalnem delu in za sistematično vključevanje dimenzije spola v raziskovalne vsebine – tudi na področjih, ki so ključno povezana z mirom in varnostjo.

Pomemben poudarek je na podpori mladim raziskovalkam, zlasti na področjih znanosti, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM), kjer so ženske še vedno izrazito premalo zastopane.

Vidik spola pri digitalnih kompetencah in vključenosti poudarja tudi Strategija [Digitalna Slovenija 2030](#) (2023) kot krovni strateški dokument na področju **digitalne preobrazbe**. Med cilji vključuje tudi prizadevanja za zmanjšanje razlik med deležem moških in žensk na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT). Nacionalni načrt razvoj gigabitne infrastrukture do leta 2030 predvideva gigabitno povezljivost za vsa gospodinjstva in podjetja, tako v mestnih kot tudi v podeželskih območjih. Skozi digitalno preobrazbo javnega sektorja je usmerjen v poenostavitev komunikacije z javnimi institucijami, izboljšanje združljivosti in upravljanja podatkov ter zagotavljanje vključujočih in dostopnih storitev za vse, zlasti za ranljive skupine, pri čemer se v procese soustvarjanja storitev vključuje vse ciljne skupine. Na področju odprtih podatkov javnega sektorja je vzpostavljena mreža skrbnikov in skrbnic podatkov za krepitev upravljanja podatkov, zagotavljanje usposabljanja in podporo končnim uporabnikom in uporabnicam. V 40-članski medresorski delovni skupini mreže (Data Stewards) v javnem sektorju je 13 žensk. Med cilji do leta 2030 je tudi 30-odstotno povečanje vpisa v visokošolske študijske programe STEM, 25-odstotni delež žensk v poklicih STEM (trenutno 19,2 %) ter 10-odstotni delež IKT-strokovnjakov in strokovnjakinj v delovni sili (trenutno 4,3 %). Slovenija prek javnih razpisov sofinancira usposabljanja za krepitev digitalnih kompetenc, spodbujanje in promocijo naravoslovnih in tehniških poklicev, prekvalifikacije na področja IKT in pilotna usposabljanja za IKT-poklice med ženskami in deklkami.

Nove tehnologije, kot so umetna inteligenca, kibernetska orodja in avtonomna orožja, bistveno spreminjajo način in naravo vojskovanja in varnosti. Ob potencialu za izboljšanje preprečevanja oboroženih spopadov in mehanizmov zgodnjega opozarjanja, prinašajo tudi številna nova tveganja, med katerimi so: kibernetski napadi in vojskovanje, ki lahko ohromijo kritično infrastrukturo, destabilizirajo gospodarstva in motijo delovanje državnih institucij; dezinformacijske kampanje in uporaba globokih ponaredkov, ki se širijo prek digitalnih platform in lahko spodbujajo družbene napetosti, zmanjšujejo zaupanje v institucije in vplivajo na demokratične procese; avtonomni orožni sistemi, ki sprožajo etična vprašanja in vprašanja ustreznosti nadzora. Poseben izziv predstavlja tudi pomanjkanje regulacije in skupnih mednarodnih norm, saj razvoj novih tehnologij pogosto prehiteva vzpostavljane ustreznih pravnih in političnih okvirov ter njihove regulacije, kar povečuje tveganje njihovih zlorab in nenadzorovanega širjenja nevarnih tehnologij. V tem kontekstu je ključnega pomena, da se načela Agende za ženske, mir in varnost smiselno razširijo tudi na digitalno varnost in kibernetski prostor. Treba je aktivno spodbujati vključevanje žensk v razvoj in upravljanje novih tehnologij, še posebej na področju kibernetske varnosti in umetne inteligence. To vključuje sistematično vlaganje v izobraževanje deklet in žensk na področju STEM, njihovo usposabljanje za delo v sektorjih, ki oblikujejo digitalno varnost, zagotavljanje enakovredne zastopanosti žensk pri odločanju o regulaciji novih tehnologij, razvoju varnostnih politik in mirovnih procesih, ki vključujejo kibernetsko razsežnost, ter usposabljanje moških glede vidika spola na tem področju. Tak pristop je ključen za zagotavljanje celovite, vključujoče in trajnostne varnosti v digitalni dobi.

Pomemben je vidik tehnološko podprtega nasilja zaradi spola, pri katerem je nesorazmerno večje tveganje zanj pri javno izpostavljenih ženskah. Z vidika omogočanja varnega prostora za njihovo delovanje v interesu zaščite demokracije, človekovih pravic in enakih možnosti je treba oblikovati učinkovite ukrepe za odzivanje, v pripravo katerih morajo biti vključene tudi ženske. Prav tako je potrebno hitro in dosledno odzivanje na tako nasilje. Na področju raziskav in razvoja novih tehnologij ter uporabe in zaščite pred zlorabami te tehnologije v nasilne namene je za učinkovito preprečevanje zlorab treba okrepiti izobraževanje na vseh področjih za celotno družbo, ženske in moške, deklice in dečke. V tem kontekstu so pomembne kampanje o sovražnem govoru, medvrstniškem nasilju in čezmerni ali neprimerni rabi digitalnih naprav za otroke in mladino.

Prizadevanja za krepitev vključevanja žensk v delo z novimi tehnologijami in za učinkovito odzivanje na tehnološko podprto nasilje zaradi spola, še posebej v primeru javno izpostavljenih žensk so skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj

»Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrep 1), cilj »Desegregacija trga dela« (ukrepa 3 in 4), cilj »Zagotavljanje enakih možnosti žensk in moških na področju vzgoje in izobraževanja ter zmanjšanje spolne segregacije« (ukrep 3), cilj »Zmanjšanje neenakosti med ženskami in moškimi v znanosti, raziskovanju in kulturi« (ukrepa 1 in 2), cilj »Odpravljanje spolnih stereotipov in seksizma na različnih področjih« (ukrep 4), cilj »Krepitev medresorskega povezovanja in sodelovanja za boljšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami ter boljšo informiranost strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami« (ukrepa 1 in 2), cilj »Celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah žensk, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva« (ukrep 3), cilj »Boljša usposobljenost stroke in ozaveščenost o spletnem nasilju z vključitvijo vidika spola« (ukrepa 1 in 2), cilj »Uravnotežena zastopanost žensk in moških na vseh ravneh odločanja v politiki« (ukrep 1) in cilj »Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti« (ukrep 3).

Foto: Ana Kovač/Siol.net

Podnebne spremembe so generator kriz in multiplikator groženj miru in varnosti. Izredni vremenski pojavi in naravne nesreče, ki prispevajo k poglobljanju obstoječih socialnih, ekonomskih in političnih napetosti, vodijo v tekmovanje za naravne vire, preobremenjujejo sisteme upravljanja in krepijo nestabilnost. Ženske in deklice nosijo pomemben del posledic, zato je pomembno njihovo sodelovanje ter vključevanje v vsej njihovi raznolikosti v procese odločanja pri oblikovanju odzivov na podnebne spremembe, tudi na področju vodne in prehranske varnosti, vključno z vodstvenimi vlogami pri upravljanju naravnih virov. Tako oblikovane rešitve so bolj vključujoče, celovitejše in trajnejše. Zgodnje prepoznavanje podnebnih dejavnikov v konfliktih in vključevanje podnebnih tveganj v varnostne, razvojne in humanitarne politike prispevata k uspešnejšemu odzivanju nanje. To vključuje tudi obravnavo posledic za zdravje, prisilne migracije in dodatno izpostavljenost tveganjem nasilja zaradi spola. V ukrepe za blaženje podnebnih sprememb je treba vključevati vidik spola tako pri načrtovanju ukrepov kot pri spremljanju njihovega izvajanja. Za boljše spremljanje učinkov podnebnih sprememb na ženske in deklice je priporočljivo razviti kazalnike, ki povezujejo spol in podnebno ranljivost, ter zagotoviti sistematično vključevanje podnebnih tveganj in vidika spola v nacionalne analize tveganj in odzivnosti na krizne razmere. Taka prizadevanja so skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrepi 1, 2, 3 in 7); cilj »Zmanjšanje razlik med spoloma glede izpostavljenosti tveganju revščine in socialni izključenosti, s poudarkom na ranljivih skupinah žensk« (ukrepa 1 in 3).

Varna pitna voda je življenjskega pomena, zato v kontekstu oboroženih spopadov **vodo in vodno infrastrukturo**, ki sta nujni za preživetje civilnega prebivalstva, ščiti mednarodno humanitarno pravo. Kljub tej zaščiti zaradi namernega uničevanja vodnih objektov ali motenj oskrbe z vodo lahko prihaja do onesnaženja vodnih virov, izbruhov bolezni in podhranjenosti. Slovenija sistematično zagovarja dostop do čiste vode kot osnovne človekove pravice. Na pobudo Slovenije, Švice in inštituta Geneva Water Hub je bilo leta 2024 ustanovljeno Globalno zavezništvo za zaščito vode v oboroženih spopadih.

Podnebne spremembe povzročajo vse pogostejše in intenzivnejše suše ter uničujoče poplave. Naraščanje števila prebivalcev, čezmerna raba in onesnaževanje dodatno obremenjujejo vodne vire. Dostop do čiste vode je tako postal osrednji izziv 21. stoletja. Tveganje za mednarodne spore zaradi vode izhaja iz pomanjkanja sodelovanja pri upravljanju voda med državami, ki si delijo porečja.

Slovenija, ki ima dolgoletne izkušnje z upravljanjem voda, poudarja, da je treba pozorno razvijati učinkovito čezmejno vodno sodelovanje, da se skupnimi dogovori krepijo zaupanje, varnost in podnebna odpornost.

Težave z dostopom do vode nesorazmerno prizadenejo ženske (še posebej doječe matere) in deklice. Te so v številnih okoljih zadolžene za zagotavljanje vode za pitje, kuhanje in higieno, pri čemer jih težji dostop do vode nesorazmerno obremeni in poveča tveganje za njihovo izpostavljenost spolnemu nasilju in nasilju zaradi spola, kar vodi v slabšanje spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic. Slovenija s projekti mednarodnega razvojnega sodelovanja, kjer je enakost spolov presečna tema, med drugim omogoča dostop do pitne vode, podpira vzpostavljanje pravičnega in trajnostnega upravljanja virov ter s tem prispeva k preprečevanju ali blaženju kriz in oboroženih spopadov.

Celostno in trajnostno upravljanje vodnih virov, pa tudi drugih naravnih virov, zahteva sodelovanje žensk na vseh ravneh, lokalni, nacionalni, regionalni in globalni ravni. Ženske v vsej njihovi raznolikosti je nujno vključiti v procese načrtovanja, odločanja in nadzora nad vodnimi storitvami. Tako bodo rešitve za upravljanje voda ustrezale potrebam celotnega prebivalstva, hkrati pa se bo s tem krepil družbeni položaj žensk. Enaka zastopanost žensk na področju varstva pred poplavami in podnebnimi spremembami – tako v civilni zaščiti in prostovoljnih gasilskih društvih kot pri pripravi načrtov za zmanjševanje poplavne ogroženosti in odzivanje na suše – je prav tako pomembna. Uravnotežena zastopanost spolov v organih odločanja zagotavlja, da se pri upravljanju voda upoštevajo različne perspektive in izkušnje, kar vodi v boljše odločitve. Slovenija podpira delovanje Globalne mreže žensk v vodni diplomaciji, ki se zavzema za enakopravno vključenost žensk v razreševanje sporov glede vode in v organe upravljanja čezmejnih porečij. V zunanjem delovanju je treba v projektih MRSHP, ki so vezani na dostop in upravljanje pitne vode, upoštevati vidik spola. Prizadevanja za spolno uravnoteženo upravljanje voda in upoštevanje vidika spola v razvojnih in humanitarnih projektih, povezanih z vodo, sta skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrep 1), cilj »Uravnotežena zastopanost žensk in moških na položajih odločanja na drugih področjih javnega življenja« (ukrep 2), cilj »Izboljšanje socialnega in ekonomskega položaja žensk in deklic v partnerskih državah in državah v razvoju« (ukrepa 1 in 2).

S podnebnimi spremembami, vodo oz. njenimi primanjkljaji in presežki je tesno povezano tudi vprašanje **prehranske varnosti**. Stanje prehranske ogroženosti po svetu se je v zadnjih letih izjemno poslabšalo.⁸ Velika nihanja cen hrane in gnojil na globalnih trgih (ki so jih povzročile ne le podnebne spremembe in ekonomski šoki, temveč tudi pandemija covid-19 in oboroženi spopad med pomembnima globalnima dobaviteljicam teh dobrin) povzročajo slabšo prehransko varnost na svetovni ravni, ki v ranljivih okoljih lahko vodi do destabilizacije, konfliktov in migracij.

Prehranska negotovost ima v okoljih, kjer so ženske in deklice odgovorne za zagotavljanje družinskih obrokov in obenem nimajo enakega dostopa do lastništva zemlje in proizvodnih virov, pomemben vpliv nanje, na njihovo zdravje, dostop do izobraževanja in izpostavljenost tveganjem za spolno nasilje in nasilje zaradi spola. V oboroženih spopadih in pokonfliktnih razmerah morajo ženske na podeželju prevzeti vodenje kmetij in kmečka opravila, tudi kadar za to niso usposobljene. Ženske v ranljivih okoliščinah (begunka, vdova, samohranilka, starejša ženska itn.) so pogostejše prisiljene k negativnim strategijam spoprijemanja s pomanjkljivim dostopom do hrane.

Foto: Tamino Petelinšek/STA

⁸ V letu 2024 je bilo prehransko ogroženih 295 milijonov ljudi, število katastrofalno ogroženih zaradi lakote (IPC-5) pa 2 milijona ljudi.

Med ženskami na podeželju je več nestandardnih oblik dela. Ženske na podeželju in v kmetijstvu imajo pogosto »nevidno vlogo« v podeželskih družbah, zaradi česar so lahko v bolj ranljivem položaju (npr. brez dostopa do socialne zaščite ali materinskih ugodnosti v nekaterih primerih). V vlogi zakonke, ki pomaga, pogosto nimajo lastninskih pravic na zemljiščih ali kmetijah. Kljub splošno visokim kazalnikom kakovosti življenja v Sloveniji so posebej kmečke ženske pogosto prezrte in se z nizkimi dohodki uvrščajo med najrevnejše skupine prebivalstva.

K stabilnejši prehranski varnosti pomembno prispeva uravnoteženo sodelovanje žensk in moških v kmetijstvu, vključno z vodstveno ravni. Večina žensk na slovenskem podeželju je aktivno vključena v kmetijska opravila in ima obenem pomembno gospodinjstvo in skrbstveno vlogo.⁹ Vloga žensk v kmetijstvu, čebelarstvu, raziskovanju in poučevanju na področju agronomije ter pri vodenju kmečkih društev se počasi povečuje. Ob neugodnih demografskih razmerah na podeželju so pomembna prizadevanja za krepitev interesa mladih za kmetijstvo. Za mlade ženske je pri tem pomembno zagotavljanje enakih socialnih in ekonomskih izhodišč ter boljše socialne vključenosti. Leta 2019 je bil ustanovljen Svet za ženske na podeželju, ki je posvetovalno telo ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS. Članice Sveta prihajajo iz različnih zvez, zbornic in združenj kmetov in kmetov. Svet daje mnenja o pomembnejših odločitvah na področju zagotavljanja pravic žensk na podeželju.

Opraševalci so nenadomestljivi za zagotavljanje prehranske varnosti, zato so pomembni programi za spodbujanje vključenosti žensk v čebelarstvo, apiterapijo in vzrejo matic. Izobraževanje in usposabljanje na področju kmetijstva in čebelarstva je obenem podpora socialni integraciji žensk na družbenem, socialnem in ekonomskem področju ter njihovi večji in vidni vlogi v lokalnih skupnostih, posebej v ranljivih okoliščinah. Slovenija je bila pobudnica za razglasitev [svetovnega dneva čebel](#) leta 2017 in skozi projekte čebelje diplomacije krepi stabilnost, spodbuja prehransko varnost in socialno ter ekonomsko odpornost žensk v ranljivih okoljih in okoliščinah. Čebelarstvo kot vzvod za opolnomočenje žensk se v zunanjem delovanju Slovenije izvaja v več projektih MRSH.

V interesu prehranske varnosti so potrebna nadaljnja prizadevanja in ukrepi za krepitev vloge žensk na podeželju, vključno z urejanjem primernih pogojev za mlade in ekološke kmetice. Obenem je treba v projektih MRSH in čebelje diplomacije krepi sinergije med prehransko varnostjo, ukrepi za zmanjšanje negativnih vplivov podnebnih sprememb in opolnomočenjem žensk. Taka prizadevanja so skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Zmanjšanje razlik med spoloma glede izpostavljenosti tveganju revščine in socialne izključenosti, s poudarkom na ranljivih skupinah žensk« (ukrepa 1 in 3), »Uravnotežena zastopanost žensk in moških na položajih odločanja na drugih področjih javnega življenja« (ukrep 3), cilj »Podpora prizadevanjem za enakost spolov ter zagotavljanje uresničevanja pravic žensk in deklic na mednarodni, evropski in državni ravni« (ukrep 4), cilj »Izboljšanje socialnega in ekonomskega položaja žensk in deklic v partnerskih državah in državah v razvoju« (ukrepa 1 in 2).

Primer pandemije covid-19 (januar 2020–marec 2023) in epidemije ebole (Zahodna Afrika 2014–2016) sta na mednarodni ravni pokazala sorodna trenda porasta vseh oblik nasilja nad ženskami in deklicami ter preusmerjanja relevantnih podpornih storitev, tudi pri nevladnih organizacijah, v odziv na **večjo zdravstveno krizo**. Mednarodne organizacije, kot sta UN Women in Svetovna zdravstvena organizacija (v nadaljevanju: SZO), so oblikovale priporočila¹⁰ glede nacionalnega odzivanja na nasilje nad ženskami in deklicami v kontekstu tovrstnih kriz.

⁹ Delež žensk v Sloveniji, ki so kot nosilke in družinske članice udeležene pri delu na kmetijskih gospodarstvih znaša 46 %, ob tem je 29 % žensk nosilk kmetijskega gospodarstva.

¹⁰ www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Issue-brief-COVID-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf.
www.who.int/publications/i/item/covid-19-and-violence-against-women.

Kot članica EU Slovenija sodeluje pri izvajanju Uredbe (EU) 2022/2371 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. novembra 2022 o resnih čezmejnih grožnjah za zdravje, ki ureja tudi področje pripravljenosti in odzivanja na take grožnje. Ključno je posodabljanje nacionalnih načrtov in razvijanje zmogljivosti za učinkovito obvladovanje zdravstvenih kriz, zato Slovenija pripravlja Nacionalni načrt preprečevanja, pripravljenosti in odzivanja na večje grožnje zdravju, ki bo zagotavljal pravočasno obravnavo tveganj in omogočal učinkovito odzivanje s čim manjšim vplivom na vsakodnevno življenje.

Globalne ocene tveganja pripravlja SZO, oceno tveganja za Slovenijo pa Nacionalni inštitut za javno zdravje. Z njo se med drugim časovno opredeli izvajanje ukrepov, pri čemer je pomemben del načrtovanja ukrepov ob pojavu morebitnih pandemij ali drugih zdravstvenih kriz strateško krizno komuniciranje, ki vključuje različne deležnike. Ob načrtovanju ukrepov je nujen razmislek o morebitnih posebnih okoliščinah, ki jih zdravstvena kriza prinaša za ženske in deklice, in o njihovem upoštevanju. To vključuje področje duševnega zdravja, kjer so pri ženskah pri skoraj vseh kazalnikih (depresivnost, anksioznost, psihosomatski znaki, samomorilne ideacije) višji deleži kot pri moških (raziskava HSBC, NIJZ, 2023).

Foto: pdes. Borut Cirnski/Slovenska vojska

Za krepitev odpornosti države na krize in oborožene spopade sta pomembni celovito, enakovredno in tehtno sodelovanje žensk pri upravljanju civilne **kritične infrastrukture** in dosledno upoštevanje vidika spola pri kriznem načrtovanju. Med civilno kritično infrastrukturo bodo prizadevanja akcijskega načrta vključevala že omenjeno upravljanje voda in tudi naslednje sektorje kritične infrastrukture: energetika, prehrana, zdravstvo, varovanje okolja in informacijsko-komunikacijski sistemi. Spremljanje trendov in spodbujanje uravnotežene zastopanosti spolov je v skladu z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Uravnotežena zastopanost žensk in moških na vseh ravneh odločanja v politiki« (ukrep 1), cilj »Uravnotežena zastopanost žensk in moških na vodstvenih in vodilnih položajih« (ukrep 1), cilj »Uravnotežena zastopanost žensk in moških na položajih odločanja na drugih področjih javnega življenja« (ukrep 2).

Ukrepi za **krepitev notranje stabilnosti, demokratičnosti družbe in njene kohezivnosti** so pomembni v luči preprečevanja in blažitve kriz in oboroženih spopadov. Ključne ciljne skupine takih ukrepov so otroci, mladi ter ženske v ranljivih okoliščinah (npr. begunke ali priseljenke iz drugih etničnih skupnosti ali romske ženske).

Za mir, varnost in stabilnost ima kontekst vzgoje in izobraževanja pomemben preventivni učinek. Pri otrocih in mladini mora šolski kurikulum razviti poglobljeno razumevanje človekovih pravic, enakosti spolov, pravičnosti in mirnega razreševanja sporov kot vrednot demokratične družbe. Državna pripadnost in medkulturno razumevanje sta pomembna vzvoda za izgradnjo stabilne in vključujoče družbe. Aktivno je treba razreševati spore, ki bi se pojavili med otroki večinskega prebivalstva in otroki manjšin ter priseljenk in priseljencev. Krepitev kritičnega razmišljanja in presoje informacij sta nujni veščini tudi zaradi izpostavljenosti dečkov in deklic različnim negativnim spolnim stereotipom in predsodkom, ki se zlahka širijo prek digitalnih platform. Prizadevanja za krepitev vrednot demokratične družbe, posebej enakosti spolov, in kritičnega razmišljanja pri otrocih in mladih sta skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrep 3), cilj »Desegregacija trga dela« (ukrep 3), cilj »Enakovrednejša delitev skrbstvenega dela med oba starša oziroma partnerja« (ukrep 2), cilj »Odpravljanje spolnih stereotipov in seksizma na različnih področjih« (ukrep 4), cilj »Krepitev in varovanje spolnega in reproduktivnega zdravja s posebnim poudarkom na mladostnikih in mladostnicah ter ženskah v obporodnem obdobju« (ukrep 4), cilj »Celovita in ustrezna

podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah žensk, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva» (ukrep 6), cilj »Boljša usposobljenost stroke in ozaveščenost o spletnem nasilju z vključitvijo vidika spola«

(ukrepa 1 in 2).

Opolnomočenje žensk v ranljivih okoliščinah in podpora njihovi učinkoviti vključitvi v širše okolje omogoča boljšo integracijo njihovih družin, izboljša njihovo zaposljivost in krepí njihovo zaščito pred nasiljem zaradi spola. Posebej ranljive so pri tem ženske, ki ne govorijo večinskega jezika, zato jih je treba vključevati v učenje večinskega jezika in v pridobivanje kompetenc, ki bi jim omogočile zaposlitev. Ukrepi za opolnomočenje žensk v ranljivih okoliščinah skozi učenje večinskega jezika, poklicnih znanj ipd. so skladni z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Spodbujanje enakih možnosti in enake obravnave žensk in moških na trgu dela s poudarkom na ranljivih skupinah žensk, izpostavljenim presečnim neenakostim« (ukrepi 1, 2 in 3), cilj »Zmanjšanje razlik med spoloma glede izpostavljenosti tveganju revščine in socialni izključenosti, s poudarkom na ranljivih skupinah žensk« (ukrep1), cilj »Varovanje in krepitev zdravja ter preprečevanje bolezni in poškodb pri delu ob upoštevanju razlik med spoloma in specifičnih potreb ranljivih skupin« (ukrep 3), cilj »Celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah žensk, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva« (ukrepi 5, 6 in 7).

Slovenska **diplomacija** bo nadaljevala s trdno podporo Agendi za ženske, mir in varnost, spodbujala bo njeno ambiciozno in vsestransko uveljavljanje, posebej na področjih, ki so v akcijskem načrtu postavljena v ospredje, in podpirala krepitev vodilne vloge žensk v relevantnih mednarodnih in regionalnih organizacijah, mehanizmih in prizadevanjih za mir in varnost. Vidik spola bo sistematično vključevala v razvojne in humanitarne aktivnosti ter v prizadevanja za krepitev odpornosti v ranljivih okoljih. Usposabljanja za delo na diplomatskih predstavništvih in konzulatih bodo vključevala tudi vidik spola. Ta prizadevanja so skladna z naslednjimi cilji in ukrepi ReNPEMŽM23–30: cilj »Vključenost vidika spola v politike in ukrepe države« (ukrepa 1 in 3), cilj »Podpora prizadevanjem za enakost spolov ter zagotavljanje uresničevanja pravic žensk in deklic na mednarodni, evropski in državni ravni« (ukrepi 1, 2 in 3); cilj »Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti« (ukrepa 1 in 3).

Foto: MZEZ

MODALITETE SPREMLJANJA IZVAJANJA IN POROČANJA O IZVAJANJU

Akcijski načrt na področjih v svoji pristojnosti neposredno izvajajo vsa ministrstva in organi v njihovi sestavi ter vladne službe, ki so sodelovali pri njegovi pripravi. Pri tem glede na potrebe sodelujejo z organizacijami civilne družbe, ki lahko igrajo pomembno vlogo pri uveljavljanju Agende za ženske, mir in varnosti na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni, na področjih kot so zagovorništvo in ozaveščanje, izvajanje na terenu, spremljanje in ovrednotenje učinkovitosti sprejetih ukrepov, izgradnja kapacitet z usposabljanjem žensk za sodelovanje v mediaciji, spravni in mirovni procesih in pokonfliktni obnovi, pomoč žrtvam trgovine z ljudmi, spolnega nasilja ali nasilja zaradi spola in še številnih drugih, obenem pa imajo pomembno posvetovalno vlogo tudi v kontekstu delovanja mednarodnih organizacij (npr. obveščanje VS OZN ali delovanje v okviru Svetovalnega odbora civilne družbe pri zvezi NATO).

Novi Akcijski načrt RS za ženske, mir in varnost je časovno odprt, vendar fleksibilen pri spremembah in dopolnitvah. Uveljavljanje Agende za ženske, mir in varnost je kontinuiran proces, ki se postopoma razvija in vključuje nove izzive glede miru in varnosti. Priprava akcijskih načrtov je dolgotrajen proces,

njihovo izvajanje pa običajno ne omogoča fleksibilnosti za sprotno odzivanje na spremembe, ki so lahko zelo hitre (npr. pandemija covid-19). Če bo prišlo do pomembnega novega razvoja ali izzivov, povezanih z mirom, varnostjo in stabilnostjo, ki jih akcijski načrt ne bi učinkovito zajemal, bo dopolnjen ali posodobljen glede na nove nacionalne in mednarodne okoliščine v obliki rednega ali izrednega poročila.

Na podlagi izkušenj s preteklima akcijskima načrtoma je z njim zagotovljena kontinuiteta dela, možnost hitrega odzivanja na pomembne nove izzive ali razvoj, oblikovani so jasni cilji z aktivnostmi, ki vključujejo širši nabor resorjev, in tudi kazalniki, ki bodo lahko pokazali na trende in uspešnost pri doseganju ciljev.

Za spremljanje izvajanja akcijskega načrta bo oblikovana medresorska delovna skupina v dveh sestavah (raven generalnih direktoric in direktorjev in delovna raven), ki bo zasedala dvakrat letno (ali pogostejše, če bi bilo to potrebno) in bo pripravila pregled po posameznih kazalnikih aktivnosti za posamezno leto. Izhodiščno leto bo 2025, presečni datum pa 31. december 2025. Sistem rednih izmenjav bo omogočil tudi iskanje sinergij in morebitne skupne aktivnosti. V sestavu na delovni ravni bodo k sodelovanju vabljeni tudi organizacije civilne družbe, ki so aktivne na relevantnih področjih, in Varuh človekovih pravic RS.

Poročanje o izvajanju Akcijskega načrta za ženske, mir in varnost bo praviloma potekalo na pet let. Prvo poročilo bo tako predvidoma pripravljeno v letu 2030, ko bo nekaj ključnih mednarodnih in nacionalnih mejnikov: iztekla se bo Agenda OZN za trajnostni razvoj 2030; zaznamovani bosta 35. obletnica Pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje ter 30. obletnica resolucije VS OZN 1325; iztekli se bosta Strategija razvoja Slovenije 2030 in ReNPEMŽM23–30. To bo tako lahko tudi priložnost za spremembe in prilagoditve akcijskega načrta, ki bi izhajale iz razvoja, novih izzivov in aktualnih razmer.

PRILOGA 1: MATRIKA AKTIVNOSTI ZA IZVAJANJE AKCIJSKEGA NAČRTA

CILJ 1: Vključenost žensk in vidika spola v načrtovanje in izvajanje vseh relevantnih politik		
Aktivnosti	Kazalniki	Izvajalci
1.1. Usposabljanje odločevalcev (položajna delovna mesta), javnih uslužbenk in uslužbencev za vključevanje vidika spola v delo in oblikovanje politik	število organiziranih usposabljanj in udeležba po deležnikih v posameznem letu	MJU, vsi deležniki
1.2. Upoštevanje vidika spola pri oblikovanju ali prenovi vseh relevantnih politik, ukrepov ali odzivanju na obstoječe in nove izzive v povezavi z varnostjo	nove/prenovljene politike in ukrepi, ki upoštevajo vidik spola	vsi deležniki
1.3. Napotitev žensk v MOM, na intervencije ob naravnih in drugih nesrečah ali druge napotitve na področju varnostne politike in pokonfliktne obnove, v pisarne posebnih predstavnikov in predstavnic, odposlancev in odposlank, na opazovanje volitev ipd. ter oblikovanje in izvajanje ciljnih ukrepov za spodbujanje prijav žensk za take napotitve	spremljanje števila in deleža napotenih po spolu v posamezni kategoriji in posameznem letu, ukrepi za spodbujanje prijav žensk	MNZ, MO, MZEZ, MP, drugi deležniki
1.4. Spodbujanje sodelovanja žensk, vključno z enakovredno udeležbo žensk v procesih odločanja, na področjih, povezanih z mirom in varnostjo in v okviru sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami	delež žensk in moških, vključno z odločevalskimi položaji (položajna delovna mesta) po resorjih, pristojnih za področja, ki zadevajo mir in varnost, delež žensk med vključenimi v usposabljanja o vsebinah, vezanih na mir in varnost, za sodelovanje v MOM, ali delovanje v kriznih razmerah	MNZ, MO, MZEZ, drugi deležniki
1.5. Izvajanje Smernic za vključevanje enakosti spolov v mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarne pomoči	število projektov in drugih aktivnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči	MZEZ in deležniki, ki izvajajo MRSHP
1.6. Usposabljanje izvajalk in izvajalcev mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči za vključevanje vidika spola	število delavnic o vključevanju enakosti spolov v MRSHP	MZEZ
1.7. Podpora mednarodnim organizacijam in skladom, ki podpirajo vključevanje žensk v prizadevanja za mir in varnost	znesek prispevkov za delo relevantnih mednarodnih organizacij in skladov v posameznem letu, drugi ukrepi podpore	MZEZ
1.8. Mreženje, izmenjava izkušenj in dobrih praks na tem področju z deležniki iz drugih držav in mednarodnih organizacij ter njihovo smiselno vključevanje na nacionalno raven	število opravljenih pogovorov/konzultacij, udeležb na regionalnih in mednarodnih dogodkih	vsi deležniki
1.9. Aktivnosti za krepitev vloge žensk na področju novih izzivov miru in varnosti	krepitev izobraževanja, usposabljanja in vključevanja žensk na relevantnih področjih, število izjav SI v mednarodnih forumih v podporo krepitevi vloge žensk na relevantnih področjih	MDP, URSIV, MOPE, MKGP, MVZI, MZ, MZEZ

1.10. Podpora delovanju žensk, tudi na vodilnih položajih, v mednarodnih in regionalnih organizacijah	vključevanje/sodelovanje v relevantnih pobudah, število izjav na politični ravni, delež žensk pri slovenskih kandidaturah in napotitvah	MZEZ, drugi deležniki
1.11. Ukrepi za opolnomočenje žensk za spoprijemanje z nasiljem v delovnem okolju v kontekstu naravnih in drugih nesreč, kriz in oboroženih spopadov	strokovna usposabljanja, psihološka pomoč, svetovanje	MZ, MNZ, MP, MO, MZEZ, drugi deležniki
1.12. Aktivnosti in ukrepi za zagotavljanje varnega prostora za delovanje javno/politično izpostavljenih žensk (npr. političarke, sodnice, tožilke, zagovornice človekovih pravic, humanitarke, mirovnice, okoljske aktivistke, novinarke, pripadnice sil za ZRP itn.)	zbiranje in spremljanje podatkov o različnih oblikah nasilja, vključno s tehnološko podprtim nasiljem zaradi spola, javna podpora na politični ravni ali ravni deležnikov za varno delovanje javno/politično izpostavljenih žensk	MNZ, MP, MO, URSIV, MDP, vsi deležniki
CILJ 2: Znanje in usposobljenost deležnikov glede varstva, pravic in posebnih potreb žensk in deklic in posebnih tveganj zanje v krizah in oboroženih spopadih		
Aktivnost	Kazalniki	Izvajalci
2.1. Usposabljanje javnih uslužbenk in uslužbencev, ki delujejo v ranljivih okoljih ali z ranljivimi skupinami	število usposabljanj, število udeleženk in udeležencev po spolu v posameznem letu	MNZ, MO, UOIM, MZEZ, MP, drugi deležniki
2.2. Usposabljanje o enakosti spolov pred napotitvami v mednarodne operacije in misije, na intervencije ob naravnih in drugih nesrečah ali na delo na diplomatskih predstavništvi in konzulatih	število usposabljanj, število udeleženk in udeležencev po spolu v posameznem letu, delež usposobljenih med napotenimi v posameznem letu	MO, MNZ, MZEZ, drugi deležniki
2.3. Vključevanje vidika spola v izobraževanja in usposabljanja posameznic in posameznikov ter skupnosti v ranljivih okoljih	število organiziranih usposabljanj in deleži udeleženk in udeležencev po spolu v posameznem letu	MZEZ, MNZ, MZ, izvajalske ustanove
CILJ 3: Več informacij o različnem vplivu kriz in oboroženih spopadov na ženske in moške (različnih starosti)		
Aktivnost	Kazalniki	Izvajalci
3.1. Prepoznavanje posebnih potreb žensk in deklic v krizah in oboroženih spopadih	opravljeni pogovori/konzultacije, tudi z mednarodnimi organizacijami, NVO in izvajalskimi ustanovami	MZEZ, MO, MNZ, deležniki z napotitvami v MOM
3.2. Upoštevanje vidika spola pri analiziranju obstoječih in novih izzivov miru in varnosti	seznam primerov upoštevanja vidika spola v relevantnih analizah	vsii deležniki
3.3. Priprava ali naročilo analiz, raziskovalnih projektov, raziskav o vplivu oboroženih spopadov, kriz ali novih izzivov varnosti na ženske in moške	seznam analiz, raziskovalnih projektov, raziskav	vsii deležniki
CILJ 4: Ustrezna podpora ženskam in deklicam v kontekstu kriz in oboroženih spopadov in sistematično prizadevanje za odgovornost za spolno nasilje in nasilje zaradi spola v oboroženih spopadih in krizah		
Aktivnost	Kazalniki	Izvajalci
4.1. Ukrepi za zaznavo žrtv/preživelih v relevantnih kontekstih	seznam izvedenih ukrepov	MNZ, UOIM, MZ, NVO
4.2. Zaščita žensk in deklic (vključno z razseljenimi in begunkami), pomoč in podpora žrtvam/preživelim v relevantnih kontekstih	izvedeni ukrepi za zaščito/pomoč/podporo/opolnomočenje žensk in deklic, število in znesek financiranja projektov slovenskih NVO in ustanov v relevantnih kontekstih, vključno s humanitarnimi, ki vključujejo	MNZ, UOIM, MZ, MP, MZEZ, MO, NVO, izvajalske ustanove

	pomoč, prilagojeno posebnim potrebam žensk in deklic	
4.3. Podpora mednarodnim organizacijam, skladom in agencijam, ki delujejo na področju preprečevanja spolnega nasilja in nasilja zaradi spola v relevantnih okoliščinah in/ali zagotavljajo pomoč in podporo žrtvam/preživelim	znesek prispevkov za njihovo delo v posameznem letu, število izjav na politični ravni v posameznem letu	MZEZ, MNZ in drugi deležniki
4.4. Podpora delu relevantnih sodišč, vključno z Mednarodnim kazenskim sodiščem, za zagotavljanje odgovornosti	število izjav na politični ravni, znesek prispevkov za delo relevantnih mednarodnih sodišč	MZEZ, MP in drugi deležniki
CILJ 5: Okrepljena ozaveščenost o in podpora Agendi za ženske, mir in varnost		
Aktivnost	Kazalniki	Izvajalci
5.1. Ozaveščanje mladine, strokovne ali širše javnosti o Agendi za ženske, mir in varnost ali relevantnih vsebinah	organizacija/soorganizacija dogodkov, priprava projektov, razstav, objava publikacij, člankov, sporočil za javnost ipd. v posameznem letu	vsi deležniki, NVO
5.2. Javni nastopi slovenskih predstavnic in predstavnikov v podporo Agendi za ženske, mir in varnost oz. vključevanju žensk in vidika spola v delo na področju miru in varnosti	število izjav na politični ravni v posameznem letu, število izjav na uradniški ravni v posameznem letu	MZEZ, MNZ, MO, drugi deležniki
5.3. Sodelovanje Slovenije in njenih predstavnic in predstavnikov v različnih mednarodnih skupinah in pobudah za podporo Agendi za ženske, mir in varnost ali posameznim vidikom te agende	število skupinskih izjav ali pobud, delovanje stalnih in drugih predstavnic in predstavnikov v pobudah v posameznem letu	MZEZ, MO, MNZ, drugi deležniki
5.4. Vključevanje slovenskih izvedenk in izvedencev v nacionalne in mednarodne aktivnosti za promocijo Agende za ženske, mir in varnost (npr. v panele, intervjuje, svetovanja, analize)	število izvedenih aktivnosti po spolu v posameznem letu	vsi deležniki
5.5. Podpora vključevanju vidika spola v delo EU in relevantnih mednarodnih organizacij (OZN in specializirane agencije, NATO, OVSE ipd.)	število izjav na politični ravni v posameznem letu, število izjav na uradniški ravni v posameznem letu	MZEZ, MO, drugi deležniki

PRILOGA 2: PREGLED RESOLUCIJ IN PREDSEDNIŠKIH IZJAV VS OZN O ŽENSKAH, MIRU IN VARNOSTI

Resolucija 2493 (2019) – 29. oktober 2019

Resolucija poziva k celovitemu izvajanju vseh prejšnjih resolucij o ženskah, miru in varnosti, od OZN zahteva, da razvije ustrezno prilagojene pristope za sodelovanje žensk v vseh mirovnihi procesih, ki potekajo ob podpori OZN, in poziva države članice, naj zagotovijo pravočasno podporo celovitemu, enakovrednemu in tehtnemu sodelovanju žensk v vseh fazah mirovnihi procesov.

Resolucija 2467 (2019) – 23. april 2019

Resolucija spolno nasilje v konfliktih trdno umešča v širšo agendo za ženske, mir in varnost, poudarja prizadevanja za pravico in odgovornost ter potrebo po pristopu, ki se osredotoča na preživele, poziva k podpori in zaščiti ženskih organizacij civilne družbe ter poziva, naj se pozornost nameni vprašanju otrok, ki se rodijo kot posledica posilstva.

Resolucija 2242 (2015) – 13. oktober 2015

Resolucija vzpostavlja neformalno izvedensko skupino za ženske, mir in varnost, navaja trdovratne ovire, ki zavirajo izvajanje, vključno s finančnimi in institucionalnimi reformami, se osredotoča na tesnejše povezovanje med agendama za ženske, mir in varnost in za boj proti terorizmu in nasilnemu ekstremizmu ter poziva k izboljšanju delovnih metod VS OZN na področju žensk, miru in varnosti.

Resolucija 2122 (2013) – 18. oktober 2013

Resolucija obravnava vrzeli, ki se še vedno kažejo pri izvajanju agende za ženske, mir in varnost, opredeljuje enakost spolov in opolnomočenje žensk kot ključna dejavnika za mednarodni mir in varnost, priznava različne vplive, ki jih imajo vse kršitve v konfliktih na ženske in deklice, ter poziva k dosledni uporabi načel agende za ženske, mir in varnost pri delu VS OZN.

Resolucija 2106 (2013) – 24. junij 2013

Resolucija se osredotoča na spolno nasilje v konfliktih, vključno s potrebo po odgovornosti, opozarja na določbe Pogodbe o trgovini z orožjem, poziva sankcijske odbore, naj uvedejo ciljno usmerjene sankcije proti tistim, ki izvajajo in usmerjajo spolno nasilje v konfliktih, ter ponovno poudarja, naj pri sprejemanju ali obnavljanju ciljno usmerjenih sankcij premislijo o vključitvi meril za uvrstitev na sankcijski seznam zaradi posilstev in drugih oblik spolnega nasilja.

Resolucija 1960 (2010) – 16. december 2010

Resolucija je vzpostavila mehanizem za spremljanje, analizo in poročanje o spolnem nasilju v razmerah, ki so na dnevnem redu VS OZN, ter od generalnega sekretarja OZN zahtevala, naj letnemu poročilu o spolnem nasilju v konfliktih doda priložo z navedbo strani v spopadih, ki so verodostojno osumljene, da so izvajale posilstva in druge oblike spolnega nasilja med oboroženim spopadom ali bile odgovorne za ta dejanja.

Resolucija 1889 (2009) – 5. oktober 2009

Resolucija je države članice OZN ter mednarodne in regionalne organizacije pozvala, naj sprejmejo ukrepe za izboljšanje sodelovanja žensk v vseh fazah mirovnihi procesov, vključno s krepitvijo njihove udeležbe pri političnem in gospodarskem odločanju v zgodnjih fazah procesa obnove. Prav tako je države članice, telesa OZN, donatorje in civilno družbo pozvala, naj pri ocenjevanju in načrtovanju potreb po koncu konflikta upoštevajo zaščito in opolnomočenje žensk.

Resolucija 1888 (2009) – 30. september 2009

Resolucija krepí prizadevanja za odpravo spolnega nasilja v konfliktih z vzpostavitvijo mandator posebnega predstavnika generalnega sekretarja OZN in skupine izvedencev za vladavino prava in spolno nasilje v konfliktih, da bosta poskrbela za strokovno znanje in boljše usklajevanje med deležniki, ki sodelujejo pri obravnavi spolnega nasilja v konfliktih.

Resolucija 1820 (2008) – 19. junij 2008

Resolucija se osredotoča na spolno nasilje med konflikti in po njih ter med drugim izraža namero VS OZN, da razmisli o uporabi ciljno usmerjenih sankcij proti storilcem.

Resolucija 1325 (2000) – 31. oktober 2000

To je bila prva resolucija VS OZN o ženskah, miru in varnosti. Potrjuje pomen sodelovanja žensk in vključevanja vidika spola v mirovna pogajanja, humanitarno načrtovanje, mirovne operacije ter izgradnjo

in upravljanje miru po koncu konflikta ter poziva k vključevanju vidika spola v mirovne sporazume in k zaščiti žensk in deklet pred nasiljem zaradi spola.

Predsedniške izjave o ženskah, miru in varnosti

[S/PRST/2016/9](#) – 15. junij 2016

Predsedniška izjava o vlogi žensk pri preprečevanju konfliktov in iskanju rešitev v Afriki.

[S/PRST/2015/25](#) – 16. december 2015

Predsedniška izjava o trgovini ljudmi v konfliktnih razmerah s posebnim poudarkom na ISIS ter vplivu na ženske in otroke.

[S/PRST/2014/21](#) – 28. oktober 2014

Predsedniška izjava, ki je obravnavala posebne potrebe razseljenih žensk, opozorila na vpliv nasilnega ekstremizma na ženske in z naklonjenostjo sprejela dejstvo, da je generalni sekretar OZN naročil globalno raziskavo.

[S/PRST/2012/23](#) – 31. oktober 2012

VS OZN je poudaril vpliv ženskih organizacij civilne družbe, potrdil, da mora pri svojem delu bolj sistematično posvetiti pozornost agendi za ženske, mir in varnost ter z naklonjenostjo sprejel poziv generalnega sekretarja OZN k večjemu sodelovanju žensk na vseh ravneh pri preprečevanju in razreševanju konfliktov ter izgradnji miru.

[S/PRST/2012/3](#) – 23. februar 2012

Predsedniška izjava je pohvalila delo posebne predstavnice generalnega sekretarja OZN za spolno nasilje v konfliktih in poudarila potrebo po nadaljnjem zbiranju podatkov v okviru ureditve za spremljanje, analizo in poročanje o spolnem nasilju.

[S/PRST/2011/20](#) – 28. oktober 2011

Predsedniška izjava je poudarila pomen sodelovanja žensk pri preprečevanju in razreševanju konfliktov.

[S/PRST/2010/22](#) – 26. oktober 2010

Izjava je podprla nadaljnji razvoj kazalnikov iz priloge k poročilu S/2010/498 kot začetni okvir sistema OZN in držav članic za spremljanje izvajanja resolucije VS OZN 1325, od generalnega sekretarja OZN zahtevala, naj predlaga strateški okvir za usmerjanje izvajanja resolucije 1325 v OZN v naslednjih desetih letih, in vključevala namero za sklic sestanka na visoki ravni za pregled čez pet let.

[S/PRST/2010/8](#) – 27. april 2010

Predsedniška izjava je pozvala k nadaljnjemu razvoju predlaganih kazalnikov za merjenje uspešnosti izvajanja resolucije 1325.

[S/PRST/2008/39](#) – 29. oktober 2008

Izjava se je osredotočila na sodelovanje žensk v mirovnih procesih in pri izgradnji miru ter pri preprečevanju in razreševanju konfliktov.

[S/PRST/2007/40](#) – 24. oktober 2007

Izjava izraža zaskrbljenost zaradi nizkega števila posebnih predstavnic in odposlank OZN ter poziva k pripravi nacionalnih akcijskih načrtov, okrepljenemu sodelovanju z organi OZN in regionalnimi organizacijami ter pripravi poročila o spremljanju celovitega izvajanja resolucije VS OZN 1325.

[S/PRST/2007/5](#) – 7. marec 2007

Izjava izraža zaskrbljenost zaradi ugrabitev in trgovine z ljudmi, poziva k odpravi nekaznovanosti in pregonu odgovornih za genocid, zločine proti človeštvu in vojne zločine, vključno s tistimi, povezanimi s spolnim in drugim nasiljem nad ženskami in deklicami, ter poziva k okrepljeni vlogi in večjemu prispevku žensk v operacijah OZN na terenu na ravni odločanja ter med vojaškimi opazovalci, civilnim, političnim in humanitarnim osebjem ter osebjem za človekove pravice.

[S/PRST/2006/42](#) – 26. oktober 2006

Izjava je naklonjeno obravnavala vlogo, ki jo lahko Komisija za izgradnjo miru odigra pri vključevanju vidika spola v proces utrjevanja miru, tudi v varnostnem sektorju in pravosodnih institucijah. Generalnega sekretarja OZN je pozvala, naj poroča o vrzelih in izzivih pri učinkovitem izvajanju resolucije VS OZN 1325.

[S/PRST/2005/52](#) – 27. oktober 2005

Predsedniška izjava je potrdila zavezanost k celovitemu izvajanju resolucije VS OZN 1325 in naklonjenost glede akcijskega načrta za njeno izvajanje v celotnem sistemu OZN, kot je v svojem

poročilu iz leta 2005 predlagal generalni sekretar OZN, ter priznala pomen obravnave vprašanj žensk, miru in varnosti v kontekstu izgradnje miru in vključevanja ženskih organizacij in skupin.

[S/PRST/2004/40](#) – 28. oktober 2004

Izjava obsoja nasilje zaradi spola ter spolno izkoriščanje in zlorabo ter zahteva, da imajo opazovalci človekovih pravic in preiskovalne komisije potrebno strokovno znanje in usposobljenost na področju preiskovanja kaznivih dejanj zaradi spola. Prav tako spodbuja vključevanje načela enakosti spolov v programe razorožitve, demobilizacije in reintegracije (DDR) ter priznava pomemben prispevek civilne družbe k izvajanju resolucije 1325 (2000).

[S/PRST/2002/32](#) – 31. oktober 2002

Predsedniška izjava zahteva vključevanje vidika spola v pristojnosti vseh mirovnih misij z vzpostavljanjem enot in svetovalcev za enakost spolov ter v celotno poročanje in tudi v vse opise pristojnosti in nalog med obiski in misijami Varnostnega sveta v državah in regijah, kjer potekajo konflikti.

[S/PRST/2001](#) – 31. oktober 2001

To je bila prva predsedniška izjava o ženskah, miru in varnosti, v kateri je bil poudarjen pomen poročanja o ženskah, miru in varnosti ter vključevanja vidika spola v politike in programe, ki obravnavajo oborožene spopade, zlasti z vidika mirovnih operacij, in tudi pomen vloge žensk v mirovnih pogajanjih in pri njihovem izvajanju, vključno z lokalnimi ženskimi skupinami in procesi.

REPUBLIKA SLOVENIJA

Ljubljana, oktober 2025

